

ΙΔΑΣ

ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ

Γ. ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΝ ΣΤΟΥΣ ΕΒΕΣΚΑΛΩΜΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ
ΛΕΒΕΣΚΑΛΩΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ, ΓΙΑΤΙ ΕΛΕΥΤΕΡΟΙ ΕΛΛΗ-
ΝΕΣ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΠΙΑ Η ΑΚΟΜΗ.

Γυρεύουν στρατό. Ἄς τὸν κάνουν, αὐτὸ θέλουμε καὶ μετς. Καὶ γιὰ νὰ γίνῃ χρειάζονται ἔχι μόνον χρήματα μὰ καὶ στρατιωτικὸ πνεῦμα καὶ στρατιωτικὸς χαρακτήρας. Μὰ ἔπειτα ; Γιατί χρειάζεται ὁ στρατός ; Ξεκαθάρισαν τάχα καλὰ στὸ μυαλό τους τί εἶναι νὰ κάνει ὁ στρατός ποὺ θὰ γίνῃ ; Καὶ πῶς σχετίζεται ὁ στρατός μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ; Ἄν τοὺς ρωτήσεις, θὰ σοῦ ποῦν ἡ τιμὴ τοῦ κράτους τὸ ἀπαιτεῖ, ἡ ἡ μεγάλη ιδέα. Ὅμως τὸ κράτος εἶναι χάρβαλο καὶ τιμὴ δὲν ἔχει, ὅσο γιὰ τὴ μεγάλη ιδέα γίνηκε ψέμα. Καὶ ἴσως ἤλθε τέλος ὁ καιρὸς νὰ γίνουμε οἱ Ἕλληνες ἄνθρωποι. Τὸ μυαλό μας εἶναι χαλασμένο, ὁ χαρακτήρας μας σαπισμένος ἢ σκλαδωμένος, ἡ πολιτικὴ μας ὑπόστασις ἀνήθικη, ἡ ὑπαρξὴ μας ὅλη μικρεμένη, στραβωμένη καὶ κακομοιριασμένη. Δὲν εἴμαστε ἐλεύθεροι. Ὅμως εἴμαστε ζωντανοὶ καὶ διόλου ἐκφυλισμένοι. Τὰ κορμιά μας εἶναι γερά. Ὁ ἐκφυλισμός, καθὼς βεβαιώνουν οἱ γιατροί, εἶναι φαινόμενο μόνον σωματικόν, καὶ τὸν φέρνει ἡ σύφιλη, ἡ φθίσση ἢ οἱ θερμὲς. Εὐτυχῶς οἱ Ἕλληνες, ἂν βγάλεις μερικοὺς ἑλληνικοὺς τόπους ἔπου τὰ βαλτονέρια βγαίνουν θερμὲς, εἴμαστε ὅλο υγεία. Ἐκφυλισμός στὸ χαρακτήρα καὶ στὸ μυαλό δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Σ' αὐτὰ ὑπάρχουν μονάχα κάποιες ἀρρώστιες καὶ ἀδυναμίες. Μὰ καὶ αὐτὲς γιὰ τρεύονται. Φτάνει τὰ σύματα νὰ εἶναι γερά.

1.

ΧΑΡΒΑΛΟ. Τὸ κράτος αὐτὸ, ἡ μικρὴ Ἑλλάδα, μὲ τὰ σύνορά της τὰ κατεβασμένα στοὺς κάμπους τῆς Θεσσαλίας, ἡ πρέπει νὰ μεγαλώσῃ ἢ θὰ χαθεῖ. Νὰ διορθωθεῖ καὶ νὰ γίνῃ τέλει κράτος, ὅταν τὸ Βέλγιο, δὲ γίνεται. Γιατί τὸ παίρνουμε γιὰ ὀριστικὸ τὸ κράτος αὐτὸ καὶ ἀπαιτοῦμε νὰ διοικηθεῖ τέλεια καὶ χανόμεστε σὲ ἄγονες προσπάθειες γιὰ νὰ τὸ στολίσουμε σὰ νύφη μὲ τιμὴ καὶ ὅλα τὰ χρειάζου-
μενα προικιά, δὲν τὸ ξέρω. Πολλὲς κρίσεις θὰ μπαί-
νουν στὴ μέση γιὰ νὰ βρικόμαστε σὲ μιὰ τέτοια διάθεση. Ἐνὰ ξέρω μονάχα, πῶς τὸ κράτος αὐτὸ εἶναι προσωρινὸ καὶ γιὰ τέτοιο πρέπει νὰ τὸ λογα-
ριάσουμε.

Καὶ γιατί εἶναι προσωρινόν ; Γιατί δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει τόσο μικρὸ ποὺ εἶναι, ἂν δὲν ἀφεθεῖ ἡσυχά ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες ποὺ ζοῦν ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορά του. Καὶ οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ δὲ θὰ τὸ ἀφήσουν ἡσυχά. Λέτε νὰ εἶναι τόσο κακοὶ πατριῶτες ; Ὅχι, μὰ νοιώθουν πῶς πρέπει ἐκεῖ νὰ κολλήσουν καὶ αὐ-
τοί, μὲ τὰ ἀμπελοχώραρά τους, τὰ χωριά τους, τὴς πολιτείες, τὰ δάση, καὶ τὴς βοσκὰς ποὺ ὀρῶν.

Κανέναν μικροπολιτικόν, ὅπως εἶναι ὅλοι ἐπάρ-
νω κάτω ὅσοι διοίκησαν ὡς τώρα τὸ κράτος, μπο-
ρεῖ νὰ πεῖ μὲ τὸ νοῦ του βέβαια) : «Κρίμα νὰ ὑπάρ-
χουν οἱ ἔξω Ἕλληνες ! Δὲν πᾶν στὸ διάολο !

Καλὰ εἴμαστε ὅπως εἴμαστε. Τὸ κράτος εἶναι τοι-
φλίκι μας.» Ναί, βέβαια, κρίμα εἶναι, μὰ τί νὰ γί-
νῃ ποὺ ὑπάρχουν ; Ὁ διάβολος δὲν τοὺς θέλει. Λοιπὸν νὰ μέινῃ ἡσυχά τὸ κράτος ἀπ' αὐτοὺς μὲ
κανέναν τρόπο δὲ γίνεται.

Τί ἐμποδίζει ὅμως αὐτὸ νὰ εἶναι τὸ κράτος, κράτος ἀληθινόν ; Ἐμποδίζει πολὺ. Τὸ κράτος γι' αὐτοὺς πρέπει νὰ ξοδεύῃ χρήματα γιὰ στρατό, γιὰ ναυτικόν, γιὰ σχολεῖα στὴν Τουρκίαν, γιὰ προπαγάν-
τα, γιὰ προξενεῖα. Καὶ τὰ χρήματα δὲν τὰ πληρό-
νουν αὐτοὶ παρὰ ὁ λαὸς ποὺ κατοικεῖ μέσα στὰ σύ-
νορα τοῦ κράτους. Μὰ ὁ λαὸς αὐτός τὰ πληρώνει γιὰ νὰ γίνον προπάντων διάφορα ἄλλα πράγματα ποὺ τὰ ἔχει ἀνάγκη αὐτός. Ὁ λαὸς θέλει συγκοι-
νωνίες, σιδηροδρόμους, δρόμους, τηλεγράφους, τα-
χυδρομεία, ἐπιχωμάτων βάλτων, ὑδραυλικά ἔργα, σκολειὰ, δικαστήρια, λιμάνια, φάρους, χωροφύλα-
κες, δραγάτες, ἀστυνόμους, τελωνεῖα καὶ ἄλλα. Ἀ-
ραγε φτάνουν τὰ χρήματα ποὺ πληρώνει αὐτός, φτά-
νουν γιὰ νὰ γίνον ὅλα αὐτὰ, καὶ νὰ γίνον μαζὶ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα χρειάζονται οἱ ἔξω ἀπὸ τὰ
σύνορα Ἕλληνες ; Οἱ προϋπολογισμοὶ τοῦ κράτους γι' αὐτὸ προπάντων δὲ βγαίνουν σωστοὶ καὶ ἔχουν
ἐλλείμματα καὶ γι' αὐτὸ γίνηκαν τόσα δάνεια. Τί νὰ πρωτοκάνῃ τὸ κράτος ; Ποιούς νὰ πρωτοκυτά-
ξῃ ; Τοὺς μέσα Ἕλληνες καὶ τὴς ἀνάγκες τους ; ἢ τοὺς ἔξω καὶ τὴς δικῆς τους ἀνάγκες ;

Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ μεγαλώσῃ τὸ κράτος, νὰ κάνει καινούρια σύνορα, πλατύτερα, καὶ νὰ πάρῃ μέσα στὰ σύνορά του τὰ καινούρια τοὺς περισσότε-
ρους τοῦλάχιστο ἀπὸ τοὺς ἔξω Ἕλληνες. Ὅσο περισ-
σότεροι ἔξω Ἕλληνες γίνον μέσα Ἕλληνες, τόσο καλλίτερα θὰ μπορέσουν νὰ σιχτοῦν τὰ οἰκονομικὰ
τοῦ κράτους, ὅχι μόνον γιὰ τὸ κράτος δὲ θὰ ἔχει νὰ κυτᾷ πιά τόσους πολλοὺς ἐξωμερίτες, μὰ γιὰ τὴ
θὰ γίνῃ καὶ μεγαλῆτερος ὁ τόπος καὶ πὺ πλοῦσιος.

Ὁ μικροπολιτικὸς ποὺ μίλησε καὶ πρωτῆτερα θὰ μᾶς διακόψῃ ἔδω καὶ θὰ μᾶς πεῖ : «Δόξα σοι ὁ
θεός, ποὺ ἀναγνωρίζετε καὶ οἰεῖ τὴν ἀδυναμία μας νὰ ἐπαρκέσουμε ! Καὶ ὅμως μολταυτά ἐμεῖς δὲν ἐπάψαμε ποτὲ νὰ θέλουμε νὰ μεγαλώσῃ τὸ κράτος, καὶ ὅλο πασχίζουμε νὰ τὸ μεγαλώσουμε».

Αὐτὰ εἶναι λόγια τοῦ μικροπολιτικοῦ. Μὴν τὰ πιστεύετε, ὅπως οὔτε ὁ ἴδιος δὲν τὰ πιστεύει. Πρῶτα πρῶτα δὲ χρειάζονται μόνον χρήματα γιὰ νὰ ὑπάρ-
ξῃ κράτος. Ἐπειτα εἶναι βέβαιον ὅτι γίνονται κατά-
χρησες καὶ σπατάλες στὸ χρήμα. Καὶ τώρα ἂς δοῦμε ἂν ἔκανε ὁ μικροπολιτικὸς φαφλατᾶς τίποτε γιὰ νὰ μεγαλώσῃ τὸ κράτος.

Ἐπειδὴ τὸ ἔθνος αἰσθάνεται πῶς πρέπει νὰ ἐ-
νοηθεῖ γιὰ νὰ ζήσει ὅπως τοῦ ταιριάζει, ὁ μικροπο-
λιτικὸς τοῦ Ἑλλαδικοῦ κράτους δὲν τολμᾷ νὰ τοῦ ἀντεῖπει καὶ κάνει πῶς προσπαθεῖ νὰ μεγαλώσῃ τὸ
κράτος, δηλαδὴ κάνει πῶς κάνει ἐθνικὴ πολιτικὴ. Ὅμως ἄλλο ἀπὸ εὐχὴς ἀπλές, ἀπὸ εὐσεβεῖς πόθους,

ἀπὸ λόγια παχειὰ καὶ ἀπὸ σπασμωδικὰ κινήματα (ἔταν παραφουσκώνει τὸ ρέμα), δὲν ἔκανε ποτὲ ὁ μικροπολιτικὸς. Ποτὲ τοῦ δὲν προσπάθησε νὰ τὸν κάνει δουλειὰ τοῦ συστηματικῆ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἔνωση τῆς φυλῆς. Ποτὲ τοῦ δὲν ἔκανε οὔτε καὶ σχέδιο ἐξωτερικῆς πολιτικῆς οὔτε σύμφωνο οὔτε ἀ-
σύμφωνο μὲ τὴς ἀνάγκες ἢ τοὺς πόθους τοῦ ἔθνους. Καὶ ἂν λέει πῶς ἔχει σχέδιο ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, μὴν τὸν πιστεύετε, σὰς γελά, εἶναι ψέματα. Οὔτε καὶ στοχάστηκε ποτὲ νὰ κάνει τέτοιο σχέδιο. Οὔτε συλλογίστηκε ποτὲ αὐτὸ τὸ ζήτημα περισσότερο ἀπὸ πέντε λεπτὰ κάθε ἑξῆς μῆνες, ἢ ὅταν τύχῃ μεγάλη σφίξη. Οὔτε ξέρεῖ τίποτε γιὰ τὴς ἀνάγκες τοῦ ἔ-
θνους. Οὔτε καὶ τὴ γεωγραφία τῶν Ἑλληνικῶν τό-
πων ξέρεῖ. Οὔτε θέλησε ποτὲ νὰ τὴ μάθῃ. Καὶ ὅταν τοῦ εἶπαν πῶς δὲν κάνει τίποτε, ὀχυρώθηκε πίσω ἀπὸ τὴν ἀχρηματία τοῦ κράτους καὶ τὴς σφεδρὲς συμ-
βουλῆς τῶν μεγάλων τῆς γῆς. Καὶ γιὰ νὰ γελάσῃ καλλίτερα τὸ ἔθνος, στολίστηκε μὲ ὅλη τὴ σοβαρό-
τητα, τὸ μυστικισμὸ καὶ τὴν «ἐμβρόθια» ποὺ τοῦ ταιριάζει τόσο ἄσκημα καὶ εἶπε ὑποκριτικὰ μὲ τεχνη-
τὴ ἀνυπομονησία : «Γιὰ ὄνομα θεοῦ μὴν τύχῃ καὶ κουνήθητε. Οὔτε νὰ ἀναφέρετε καὶ τέτοια ζητή-
ματα. Μπορεῖτε μὲ μιὰ ἀπροσεξία σας νὰ καταστρέ-
ψετε τὸ πᾶν !» Καὶ τὸ πᾶν αὐτὸ εἶναι ἓνα πᾶν—
μέγιστο μηδενικόν.

Δὲν ἔχουμε βέβαια ἀναρίθμητα χρήματα, μὰ πρῶτα γίνονται σπατάλες, καὶ ἔπειτα μ' αὐτὰ ποὺ ἔχουμε μποροῦμε νὰ κάνουμε πολλὰ, ἂν θέλουμε νὰ κάνουμε πολλὰ. Καὶ μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα κοινοτήτων μποροῦμε νὰ βροῦμε καὶ ἄλλα χρήματα, πόρους ταχτικούς (ἀφίνω τοὺς ἐ-
χτάχτους) γιὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔθνους γιὰ τὴν ἔ-
νωσίν του.

Πότε περιμένουμε ν' ἀρχίσουμε νὰ τὸ κάνουμε ὅλοι—μέσα καὶ ἔξω Ἕλληνες—δουλειὰ μας αὐτὴ, δὲν ξέρω. Μὰ ἂν δὲν τὸ κάνουμε δουλειὰ μας, δὲ θὰ γίνῃ ποτὲ πραγματικότητα, καὶ τότε περιττὸ εἶναι νὰ ὑπάρχει καὶ νὰ βουρλίζεται καὶ τὸ χάρβαλο αὐτὸ ποὺ λέγεται Ἑλλαδικὸ Βασίλειον.

Καὶ μὲ τὸν ἀγῶνα αὐτὸν γιὰ τὴν ἔνωση θὰ διορθωθοῦν καίπως ἔξω ἀπὸ τὰ οἰκονομικὰ, καὶ οἱ χαρακτήρες, γιὰ τὴν δὲ φτάνει μόνον χρήμα γιὰ νὰ φτιασταῖ κράτος. Δὲν εἴμαστε εἰδικοὶ οἰκονομολόγοι δηλαδὴ στενόμυαλοι θετικιστὲς γιὰ νὰ στοχαζόμα-
στε τὸν κόσμον μόνον οἰκονομολογικῶς. Οἱ χαρακτή-
ρες τονόνονται μὲ τὴν κακοπέραση καὶ τὸν ἀγῶνα, καὶ χαλαρόνονται μὲ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν καλο-
πέραση.

Ὡς τόσο καὶ ἔτσι ποὺ εἶναι τὸ κράτος, καὶ ὡς ποὺ νὰ μεγαλώσῃ, μπορεῖ καίπως καλλίτερα νὰ διοι-
κηθεῖ, ἂν δηλαδὴ διοικηθεῖ φυσικώτερα, Ἑλληνικώ-
τερα, καὶ τότε θὰ περιοριστοῦν μερικὲς χάρες ποὺ φέρνουν σπατάλες, καὶ θὰ ἐντοπισθοῦν μερικὰ ρου-
σφέτια ἐπαρχιακὰ στὴς ἐπαρχίες τους, ἀντὶ νὰ μολύ-
νουν ὅλο τὸν ὀργανισμὸ τοῦ κράτους. Μὰ πῶς θὰ γίνῃ αὐτὸ, θὰ τὸ δείξουμε στὸν παράγραφο 4.

Τώρα μονάχα πρέπει λοιπὸν νὰ σημειώσουμε πῶς τὸ χάρβαλο κράτος τὸ Ἑλλαδικὸν εἶναι προσω-
ρινόν καὶ ἔγινε γιὰ νὰ εἶναι ἐργαστήρι γιὰ νὰ κα-
τορθωθεῖ ἡ ἔνωση τοῦ ἔθνους. ἔχει κανεὶς καμὴν ἀντίρρηση γιὰ τὴ λέξιν «Χάρβαλο» ; Ἡ θέλει νὰ τοῦ ζωγραφίσουμε τὰ χάλια ποὺ ἔχει : Ὅσο γιὰ τὴ λέξιν «προσωρινόν» δὲ δεχόμεστε καμὴν ἀντι-
λογία. Τὸ κράτος αὐτὸ πρέπει νὰ μεγαλώσῃ.

2.

ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ. Μὰ τότε, ἀφοῦ πρέπει νὰ μεγαλώσει τὸ κράτος, γιατί εἶναι φέμα ἡ Μεγάλη Ἰδέα; Δὲν εἶναι τάχα τὸ ἴδιο πράμα ἡ μεγάλη ἰδέα καὶ ἡ ἰδέα ποὺ λέμε ἐδῶ πέρα, πῶς πρέπει δηλαδὴ τὸ κράτος νὰ κάνει σύνορα πλατύτερα καὶ νὰ πάρει στὰ σύνορά του μέσα καὶ τοὺς ἐξωμερίτες τοὺς περισσότερους; Ὁχι.

Ἡ μεγάλη ἰδέα εἶναι μὴ θύμηση ποὺ ἀπόμεινε, χώθηκε βαθειά καὶ φώλιασε μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ Ρωμιοῦ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ οἱ Τούρκοι, στὰ 1453 πῆραν τὴν Πόλη. Εἶναι ἡ θύμηση πῶς ὁ Ρωμιός, μετὰ τὴν Πόλη πρωτεύουσα, δριζε τὴν Ἀνατολὴν στὰ περασμένα χρόνια, τὸ Ἀνατολικὸ δηλαδὴ κράτος μετὰ τοὺς πολλοὺς λαοὺς, ποὺ τὸ κληρονόμησε σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ρωμαίους. Καὶ τὴν κληρονόμησε τότε φυσικὰ ὁ Ρωμιός τὴν Ἀνατολὴν, ὡς κράτος, ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, ἀφοῦ τὴν εἶχε πρῶτα κατακτήσει ὁ ἴδιος καὶ μετὰ τὸν Μέγα Ἀλέξανδρο ἀλλὰ προπάντων μετὰ τὸν πολιτισμὸν τοῦ ποὺ στὸν ἀρχαῖον καιρὸ ἦταν ὁ πρῶτος πολιτισμὸς, καὶ ποὺ τύλιξε ἀκόμα καὶ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν στὰ δέχτρα του, τὴν ἔβαλε καὶ αὐτὴν μέσα στὸ σακκὶ καὶ τὴν ἔκανε ὄργανον ἡθικῆς ἐπιβολῆς. Ὁ Ἕλληνας λοιπὸν, ἀπλωμένος σὰν ἀνώτερος πολιτισμὸς σ' ὅλη τὴν Ἀνατολὴν ἔγινε Χριστιανισμὸς, καὶ κράτησε τὴν Ἀνατολὴν μετὰ τὴν θρησκείαν στὰ χέρια του. Ὁ ἴδιος Ἕλληνας, ὁ ποὺ ξυπνῶς καὶ ποὺ ἀξίος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς, μπῆκε στὸ νόημα τοῦ τί θὰ πῇ μηχανισμὸς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Ἀνατολικοῦ κράτους, τὸν κατὰλαβε καλὰ καὶ τὸν πῆρε καὶ αὐτὸν στὰ χέρια του.

Μὰ, ἀφοῦ ἔζησε πάμπολλα χρόνια, ἀρχισε καὶ ἐπέφετε τὸ Ἀνατολικὸ κράτος (ὅπως κάθε πολιτικὸς ὁργανισμὸς), καὶ ἤρθαν οἱ Τούρκοι καὶ τὸ ἔρπαξαν.

Τετρακόσια χρόνια ἔμειναν ἔπειτα οἱ Ἕλληνες σχεδὸν ἀπολιθωμένοι καὶ μαζί τους πέτρωσε καὶ τὸ μῖσος γιὰ τὸν ἀντίχριστον τὸν Τούρκο, καὶ ἡ θύμηση, ἡ γλυκύπικρη, πῶς ἄλλοτε δριζαν αὐτοὶ τὴν Ἀνατολὴν ποὺ τὴν ἔφτεισαν αὐτοὶ μετὰ τὸν πολιτισμὸν τοὺς καὶ κληρονόμησαν αὐτοὶ τὴν πολιτικὴν τῆς κυριαρχίας ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Καὶ σιγὰ σιγὰ ἡ θύμηση αὐτὴ ξυπνοῦσε μέσα τους καὶ γινόταν γλυκύτατη ἐλπίδα καὶ φαντασία ζωηρή. Αὐτὴ ἡ ἐλπίδα καὶ φαντασία τοὺς σήκωσε στὸ πόδι στὰ 1821. Νὰ ὀρμήσουν κατεπάνω στὸν Τούρκο νὰ τοῦ ξαναπάρουν τὴν Πόλη καὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, καὶ νὰ τὸν διώξουν τὸν ἀπιστὸ ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν ὁλότελα. Καθὼς βλέπετε εἶχε καὶ κάτι τι χριστιανικὸ καὶ σταυροφορικὸ ἡ ὁρμὴ αὐτή. Οἱ Ἕλληνες ἀγωνίστηκαν καὶ σὰν Χριστιανοὶ καὶ σὰν ἔθνος ποὺ γυρεύει νὰ κάνει κράτος δικό του ἀνεξάρτητον.

Μὰ δὲν ἦταν πιά οἱ Ρωμαῖοι αὐτοὶ γιὰ νὰ τοὺς δείξουν πῶς φτειάνονται καὶ πῶς κυβερνοῦνται τὰ μεγάλα κράτη μετὰ τοὺς πολλοὺς λαοὺς.

Στὸ ἀναμεταξύ αὐτὸ, σταμάτησε καὶ ὁ Ἕλληνας πολιτισμὸς ἐκεῖ ποὺ τὸν ἄφησαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ 1453, ἐνῶ ὁ Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ἴσα ἴσα ἀπὸ κείνον τὸν καιρὸ ἀρχισε ν' ἐπαιρνε ὁλοένα δρόμον καὶ κυρίευε τὸν κόσμον. Καὶ ἔτσι στὰ 1770 καὶ στὰ 1821 ποὺ ξύπνησαν καὶ σηκώθηκαν πρῶτοι ἀπὸ τοὺς Ἀνατολικούς λαοὺς οἱ Ἕλληνες καὶ χτύπησαν τὸν Τούρκο, δὲν εἶχαν πιά τὴν Ἀνατολὴν τὴν ἡθικὴ ἐπιβολὴ ποὺ εἶχαν ἄλλοτε. Καὶ οἱ ἄλλοι χριστιανικοὶ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς ξυπνοῦσαν σιγὰ σιγὰ

καὶ δυνάμονε μέσα τους, σύμφωνα μετὰ τὸ πνεῦμα τοῦ 19ου αἰῶνα, ἡ ἐθνικὴ συνείδηση. Ἀμα εἶδαν τοὺς Ἕλληνες σηκώθηκαν καὶ αὐτοὶ ἔπειτα καὶ χτύπησαν τὸν Τούρκο. Τὸν χτύπησαν καὶ αὐτοὶ καὶ σὰν χριστιανοὶ καὶ σὰν ἔθνη ποὺ θέλουν τὴν πολιτικὴν τοὺς αὐτοπαρξίαν.

Ὡς τόσο οἱ Ἕλληνες, ποὺ δὲν κατάφεραν, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἀναφέραμε, νὰ πάρουν τὴν Πόλη καὶ νὰ ξανακάνουν τὸ Ἀνατολικὸ κράτος, ἔμως κατόρθωσαν νὰ πλάσουν, μετὰ τὴ βοήθειαν τῆς Εὐρώπης ποὺ τοὺς συμπάθησε γιὰ τὸν ἀγῶνα τους, ἓνα μικροῦτοικο κράτος σ' ἓναν τόπον ποὺ κατοικοῦσαν πυκνὰ ἑλληνικὴς φυλῆς ἄνθρωποι.

Τώρα τελευταία στὴν Τουρκίαν συνέβηκε ἓνα περιστατικὸ ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ ἀλλάξει κάμποσον μετὰ καιρὸ τὸ Τούρκικο κράτος. Ξύπνησαν μερικὸι Τούρκοι μετὰ τὴν μανίαν νὰ γίνουν καὶ αὐτοὶ Εὐρωπαῖοι. Οἱ νεοφώτιστοι ἀπὸ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν νέσι Τούρκοι κατάφεραν καὶ ἔκαναν βουλή καὶ γερουσίαν στὴν Τουρκίαν, νομίζοντας πῶς αὐτὸ θὰ σώσει τὸ κράτος τους ἀπὸ τὴν καταστροφὴν. Καὶ χάρισαν μερικὰ ψίχουλα ἰσοπολιτείας στοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς ποὺ κατοικοῦν μέσα στὸ κράτος τους.

Ἀμέσως κατέδωκε στὸ νοῦ τῶν γραμματισμένων Ρωμιῶν μία θύμηση καὶ ἓνας συλλογισμὸς — μήπως κάνουν καὶ τίποτε ἄλλο οἱ τωρινοὶ Ἕλληνες ἀπὸ εὐκολοὺς συλλογισμοὺς; — Καὶ εἶπαν οἱ γραμματισμένοι «Ὅπως στὸ Ρωμαϊκὸ ἀρχαῖον κράτος, ἅμα δόθηκε ἰσοπολιτεία σ' ὅλους τοὺς λαοὺς, οἱ Ἕλληνες κατάφεραν καὶ ἔκαναν τὸ Ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ σιγὰ σιγὰ κράτος Ἕλληνικόν, παίρνοντας τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν στὰ χέρια τους, — ἔτσι καὶ στὸ Τούρκικο τὸ κράτος ποὺ καὶ αὐτὸ κατὰχτησε τὴν Ἀνατολὴν, ἀφοῦ τώρα δόθηκε ἡ ἰσοπολιτεία, οἱ Ἕλληνες πάλι θὰ πάρουν σιγὰ σιγὰ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν στὰ χέρια τους καὶ θὰ κάνουν πάλι τὸ κράτος Ἕλληνικόν. Δηλαδὴ θὰ ξαναγίνει ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται κατὰ γράμμα». Μακάρι νὰ μπορούσε νὰ γίνῃ!

Μὰ εἶπαμε πῶς οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουν πιά τὴν ἐπιβολὴν ποὺ εἶχαν μετὰ τὸν πολιτισμὸν τους, τὸν καιρὸ τῶν Ρωμαίων. Τώρα κανένας ἀνατολικὸς λαὸς δὲν ἔχει τοὺς Ἕλληνες ἀνώτερους ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ του. Εἴμαστε ὅλοι ἰσοπεδωμένοι μπροστὰ στοὺς Εὐρωπαίους. Λοιπὸν γιατί θὰ ὑπακούσουν στοὺς Ἕλληνες ποὺ τοὺς σιχαίνονται κιόλας ὅλοι τοὺς ἐπειδὴ ἀπ' αὐτοὺς ὅλοι ἔχουν κάτι ν' ἀρπάξουν (τὰ ἀπομεινάρια τῆς πρωτογενεῖς τους πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς κυριαρχίας); Μήπως ἔχουν τάχα λόγους οἱ Ἕλληνες γιὰ νὰ ἐξουσιάζουν τοὺς ἄλλους καὶ νὰ ἐπιβάλλουν τὸ κράτος τους; Μήπως ἔχουν λάμψη ἄλλη; Τίποτε. Μονάχα ποὺ δὲν εἶναι κακοὶ ἔμποροι. Μὰ καὶ γι' αὐτὸ ἀκόμα πρέπει νὰ χαντακωθοῦν. Πῶς θὰ ζήσουν οἱ ἄλλοι; Ὡστε τὸ Τούρκικο τὸ κράτος δὲ θὰ γίνῃ μετὰ τὸν καιρὸ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Καὶ εἶναι ὅχι περιττὸ μὰ βλαβερότατον γιὰ τὸ ἔθνος νὰ κατασκορπᾷ τὴν ἐνέργειάν του δεξιά καὶ ἀριστερά, ἄσκοπα.

Καὶ νὰ γιατί πᾶει ἡ Μεγάλη Ἰδέα! Ἄν ἦταν δυνατὴ ἡ μεγάλη ἰδέα γιατί δὲν ἦρθε στὸ νοῦ τῶν Ἰταλῶν ποὺ αὐτοὶ τέλος πάντων ἐπλάσαν τὸ Ἀνατολικὸν κράτος μετὰ πρωτεύουσαν τὴν Πόλη;

Οἱ ἰδέες πρέπει νὰ συμφωνοῦν μετὰ τὰ πράγματα, καὶ γιὰ νὰ συμφωνοῦν πρέπει νὰ βγαίνουν ἀπ' αὐτά. Τὰ τωρινὰ πράγματα λέν πῶς ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία μετὰ τὸν πολυσύνθετον καὶ δυνατόν μηχανισμόν τῆς δὲν ἀνασταίνεται, ἢ δὲν ξαναγεννιέται.

Ἄλλοι πρέπει νὰ γυρέψουν τὰ ἰδανικά τους οἱ Ἕλληνες, καὶ ἄλλοι νὰ συγκεντρώσουν τὴν ἐνέργειάν τους καὶ νὰ τὴν εἰς ὅλην μαζωμένην. Πᾶει καὶ ἡ Πόλη καὶ ἡ Ἀγία Σοφία! Πᾶει καὶ ἡ Κόκκινη Μηλιὰ καὶ ὁ Βασιλιὰς ὁ Μαρμαρωμένος! Αὐτὸς θὰ μείνῃ αἰώνια μαρμαρωμένος τῶρα ποὺ θὰ τὸν στήσουν, ἄγαλμα μαρμαρένιον, γιὰ παράδειγμα — ὁμορφὸν, πολὺ ὁμορφὸν καὶ συγκινητικὸν παράδειγμα — σ' ἓνα λόφον τῆς Ἀθήνας.

Μὰ οὔτε καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ζήσει αἰώνια τὸ Τούρκικο κράτος. Ποῖς θὰ τὸ φάει; Οἱ εἰσέφοροι λαοὶ ποὺ κατοικοῦν μέσα του, ἂν τὸ θελήσουν, καὶ ἡ ἀνικανότης τῶν Τούρκων νὰ τὸ φυλάξουν.

3.

ΝΕΟ ΙΔΑΝΙΚΟ. Καὶ ἅμα βγάλουμε ἀπὸ τὴν θύμησίν μας γιὰ πάντα τὴν Πόλη καὶ τὸ Βυζαντινὸν κράτος, καὶ ξεριζώσουμε τὴ μικρὴ σπῆλιν τῆς ἐλπίδας ποὺ τρεμολάμπει ἀκόμα, τί θὰ ἀπομείνῃ στὴν ψυχὴ τοῦ ἔθνους; Ποιά ἰδέα θὰ πάρει τὴ θέσιν τῆς Μεγάλης Ἰδέας; Ποῖο εἶναι τὸ ἰδανικὸ ποὺ θὰ βάλῃ τὸ ἔθνος νὰ σκλέψῃ πάλι, νὰ ζωντανέψῃ, νὰ κουνηθεῖ σύσσωμον πρὸς κάποια διεύθυνση;

Τὸ Ἑλλαδικὸν κράτος, εἶπαμε, ἀναγκαστικὰ θὰ μεγαλώσῃ, γιὰ νὰ ὑπάρξῃ. Τὸ Τούρκικο κράτος λοιπὸν πρέπει νὰ διαλυθῇ, τοῦλάχιστον στὴν Εὐρώπῃ καὶ στὰ νησιά, ἀφοῦ τὸ Ἕλληνικὸν κράτος θὰ μεγαλώσῃ πάντα εἰς βάρος τοῦ Τούρκικου. Ἀς κρατήσουν οἱ Τούρκοι τὴν Ὀρίαν. Καλλίτερα αὐτοί. Οἱ Ἕλληνες ἅρα πρέπει νὰ πάρουν ἀπὸ τὸ Τούρκικο κράτος ὅσα μποροῦν περισσότερα, (μαλόνοντας ἢ συναγκροικούμενοι μετὰ τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς) τὴ Μακεδονίαν, τὴν Ἠπειρὸν, τὰ Νησιά, ὡς τὴν Κύπρον.

Πρέπει νὰ θέλῃ κανεὶς ἐκεῖνο ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ μὴ φουσκώνει τὰ μυαλά του μετὰ ὀνειράτα καὶ στεῖρους πόθους μεγαλείων ποὺ δὲ γίνονται. Πρέπει νὰ ξεκαθαρίζει κανεὶς τὸ τί θέλει.

Τὰ ὀνειράτα καὶ οἱ ὑπερβολικοὶ πόθοι παραλύουν καὶ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ἔθνη. Ἄν γίνῃ πάλι ἄξιο τὸ ἔθνος, εἶναι δική του πάλι ἀργότερα καὶ ἡ Πόλη καὶ ἡ Ἀνατολὴ καὶ ὅ,τι ἄλλο θέλει.

Σ' ἓναν ξένον ποὺ γὰ νὰ μ' εὐχαριστήσῃ, μοῦ ἐπαινοῦσε τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες, ἀποκρίθηκα πῶς ἐμεῖς οἱ τωρινοὶ Ἕλληνες δὲ θεωροῦμε δικὰ μας τὰ ἔργα ποὺ ἔκαναν ἐκεῖνοι, καὶ μὰς ἀρέσει νὰ πλάσουμε ἐμεῖς ἄλλα. Καὶ μοῦ εἶπε τότε αὐτὸς πολὺ σοφά. — Ἐχετε κοινὸν μπροστὰ σας!

Ἀντὶ λοιπὸν τὴ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ ποὺ βούλιαξε καὶ πᾶει, γιατί εἶναι ἀδύνατον ἀπὸ μᾶς νὰ γίνῃ πράγμα, νὰ ἓνα ἰδανικὸν γιὰ τοὺς Ἕλληνες πραγματικόν, ἡ ἐνωσις τῶν περισσώτερων Ἑλληνικῶν τόπων σ' ἓνα κράτος Ἑλληνικὸν ἀξιοσέβαστον. Ἐνα τέτοιο ἰδανικόν, ποὺ τὸ προτείνουμε ὅχι μόνον τὸ Ἑλλαδικὸν κράτος τὸ μικρὸν καὶ στοὺς Ἕλληνας του, παρὰ σ' ὅλους τοὺς Ἕλληνες τῆς γῆς, μπορεῖ νὰ γεμίσει τίς ζωὲς γενεῶν ἀνθρώπων.

Τὴν ἰδέαν ἀπὸ τὴν πράξιν τὴ χωρίζει μὴ τρίχα. Ἀπὸ τὸ ἓνα στὸ ἄλλο εἶναι ἓνα βῆμα: Καὶ τὸ βῆμα θὰ τὸ κάνει καὶ τὴν τρίχα θὰ τὴν περάσῃ ἡ ἀπόφασις. Ἀμα ξεδιαλύνῃ κανεὶς καλὰ, μὰ πολὺ καλὰ, τὸ τί θέλει — ἂν ἀληθινὰ θέλῃ τίποτε — εὐκολὰ βρίσκει τὸν τρόπον γιὰ νὰ τὸ καταφέρει. Ἀμα εἶναι γεμάτος ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ἓνα σκοπὸν, τὰ ἐμπόδια τοῦ φαίνονται παιγνίδια καὶ οἱ ἄνθρωποι μύγες!

Ὡστε τὸ πρόβλημα τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν εἶναι

οὔτε τὸ νὰ διοικηθῇ τέλεια ἡ Μικρὴ Ἑλλάδα οὔτε τὸ νὰ καταφερθεῖ ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα. Ἄλλο εἶναι τὸ πρόβλημα. Τὸ πρόβλημα εἶναι, πῶς νὰ ἐνωθῇ μὴν ὄρα ἀρχήτερα ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ σ' ἓνα κράτος δυνατό, γιὰ νὰ ζήσει καλλίτερα καὶ νὰ δείξει ἡ φυλὴ τὴ δύναμή της. Ὁ ἀγῶνας ὅλων μας ἔς εἶναι αὐτός, καὶ ἔς μὴ σκορπίζεται σὲ ἄσκοπες ἐνέργειες ἡ δύναμη τῆς φυλῆς.

Καὶ τώρα ξεκαθαρίζονται τὰ χρέη τοῦ καθενός.

1) Οἱ Ἕλληνες τοῦ κράτους πρέπει νὰ προσπαθῶν νὰ διοικηθῶν ὅσο γίνεται φυσικώτερα; ἂν ὄχι, γιὰ τίποτε ἄλλο μόνο γιὰ νὰ κάνουν στρατὸ πού θὰ βοηθῇ τὴν ἐνωσιν τῆς φυλῆς. Ἡ φυσικώτερη διοίκηση γιὰ τοὺς Ἕλληνες εἶναι ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκηση, πού θὰ ἐλαφρύνει τὸ κράτος ἀπὸ πολλὰ βάρη καὶ πολλὰς σκοτούρες, ἀφίνοντάς το πρὸς τὸ συχο γιὰ νὰ κυτᾶται τὸ στρατὸ του καὶ τὴν ἐξωτερικὴν του πολιτικὴν.

2) Οἱ ἐξωμερίτες Ἕλληνες πρέπει νὰ ὁργανώσουν τὴς κοινότητές τους ἔτσι πού νὰ διατηροῦν μοναχοὶ τοὺς ὅλα τὰ σχολεῖά τους καὶ νὰ εἶναι ἐτοιμοὶ πάντα γιὰ νὰ ὑπερασπίζονται ἀπὸ κείνους πού ἐπιβουλεύονται τὴν ὑπαρξὴν τους καὶ γιὰ νὰ σηκωθοῦν ἐνάντια στὸν Τούρκο (στὴν Εὐρώπῃ καὶ στὰ Νησιά).

3) Παράλληλα μ' αὐτὰ τὰ χρέη, ἔλοι μαζὺ οἱ Ἕλληνες ἔχουν χρέος νὰ μεταρρυθμίσουν τὴν παιδεία τους. Καὶ αὐτὴ θὰ μεταρρυθμιστεῖ προσπάντων μὲ τὸ νὰ πάρουν τὴ φυσικὴν τους γλῶσσαν τὴ ζωντανή, ὅργανο διδασκαλίας, καὶ νὰ μιλοῦν καὶ νὰ γράφουν τὴ γλῶσσαν τοὺς ἐλεύθερα καὶ πάντα, χωρὶς ντροπὴ μὴν τοὺς ὀνομάσει κανεὶς ἀγράμματοι.

Ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν ἐνωσιν τῆς φυλῆς, γινόμενος ἀπ' ὅλους τοὺς Ἕλληνες, θὰ σιᾶται τὸ χαραχτήρα μας τὸν ἀνθρώπινον. Ὁ ἴδιος ἀγῶνας μαζὺ καὶ μὲ τὴν τοπικὴ αὐτοδιοίκηση θὰ σιᾶζον ὅσο παίρνει καὶ τὸν πολιτικὸν μας χαραχτήρα. Τὸ ἐλεύθερο μεταχείρισμα τῆς φυσικῆς μας γλῶσσας θὰ βάλει σὲ τάξει τὸ φορτωμένο καὶ στραβωμένο καὶ μαρναντζιασμένο μυαλό μας, καὶ θὰ τ' ἀφήσει ἐλεύθερο νὰ γεννοβολήσει.

Τὸ ἓνα ἀπ' αὐτὰ νὰ γίνῃ μονάχα, δὲ φτάνει. Πρέπει νὰ γίνονται ὅλα μαζὺ καὶ παράλληλα, γιὰτὶ εἶναι ὅλα σχετικὰ καὶ στενὰ δεμένα. Καὶ τὸ ἓνα φέρνει τὸ ἄλλο.

ΦΥΣΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ. Φυσικὴ διοίκηση στὸ Ρωμῆικο ἀπὸ τότε πού φανερώθηκε στὸν κόσμον εἶναι ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκηση. Οἱ ἀρχαῖοι ζοῦσαν σὲ πολιτείες πού ἡ κάθε μιὰ μὲ τὰ τριγυρινὰ χωριά τῆς ἦταν καὶ κράτος ἰδιαίτερο μὲ πολιτικὴ αὐτοπαρξία, ἡ Ἀθήνα, ἡ Σπάρτη, ἡ Θῆβα, τὰ Μέγαρα, ἡ Κόρινθος, ἡ Κέρκυρα, ἡ Ἀἴγινα, ἡ Συράκουσα κτλ. Ὑστερα πορευσιάστηκε ἓνας βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, Ἕλληνας ἐξαιρετικὸς καὶ μοναδικός, καὶ ὑπόταξε τὴς πολιτείες αὐτὰς, μαζὺ μὲ τόσους ἄλλους λαούς. Αὐτὸς πῆρε ἀπὸ τὴς πολιτείας τὴν πολιτικὴν τους ἀνεξαρτησία, ἀλλὰ τοὺς ἄφησε τὴν αὐτονομία, δηλαδὴ τοπικὴ αὐτοδιοίκηση.

Ἐπειτα οἱ Ρωμαῖοι, πολιτικοὶ ἀνοικτομάτες πού δὲν πᾶν νὰ ἀφανίσουν ἐκεῖνο πού σὲ κάθε τόπο ὑπάρχει, παρὰ τὸ μεταχειρίζονται γιὰ τοὺς δικούς των τοὺς πολιτικούς σκοπούς, οἱ Ρωμαῖοι σὺν τὸν Ἀλέξανδρον ἄφησαν τὴς Ἑλληνικὰς πολιτείας νὰ κυβερνοῦνται μοναχῶς τους, καὶ αὐτοὶ κράτησαν τὴν πολιτικὴν κυριαρχία. Ἀς σηκωνώταν ἡ Σπάρτη νὰ χτυπήσει τὴς Ρωμαϊκὰς λεγεῶνες!

Τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἦταν συνέχεια τοῦ Ρω-

μαϊκοῦ καὶ ἄφησε καὶ αὐτὸ τοπικὴ αὐτοδιοίκηση σὲ ἑλληνικὰς πολιτείας.

Οἱ Βενετοὶ, ἄλλοι πάλι τετραπερασμένοι πολιτικοὶ καὶ αὐτοὶ, ὅταν κατὰχτησαν τὰ νησιά καὶ τὴς παραθαλάσσιες πολιτείας τὴς ἑλληνικὰς, ἔκαναν γραφτεὶς συνθήκας μαζὺ τους καὶ τὴς ἄφησαν καὶ αὐτοὶ νὰ διοικῶνται οἱ ἴδιες, προσκυνώντας μονάχα τὸ βενετοαὐτοκρατορικὸν λεοντάρι.

Οἱ Φράγκοι ὅπου πέρασαν τὰ ἴδια ἔκαναν, χωρὶς συνθήκας ὅμως.

Οἱ Τούρκοι, πρὸ βάρβαροι μὰ ὄχι λιγώτερο πολιτικοὶ, ἀναγνώρισαν τὴν τοπικὴ αὐτοδιοίκηση στοὺς Ἑλληνικοὺς τόπους, μὴ μπορώντας μῆτε νὰ κάνουν τοὺς χριστιανικοὺς μουσουλμάνους, μῆτε νὰ τοὺς κόψουν τὴ γλῶσσαν τοὺς (ὅπως σκόπευαν) μῆτε νὰ μπουν στὸ νόημα τῆς χριστιανικῆς διοικήσεως, μὴ θιγόντας κίβλας νὰ φορτωθοῦν ξένες ἐννοιες. Κάθονται ἡσυχᾶ οἱ χριστιανοί, κάνουν τὴς διάφορες ἀγωγείας, πληρώνουν τοὺς φόρους κανονικοὺς καὶ ἀκανόνιστους. Τί ἄλλο ἤθελε ὁ κυρίαρχος;

Αὐτὰ γινόνταν αἰῶνες, καὶ ὡς τὰ τώρα.

Τώρα ἦλθε τὸ Ἑλλαδικὸν τὸ κράτος καὶ μ' ἓνα βαυαρῆζικο νόμο ἀποκεφάλισε τὴ φυσικὴ Ἑλληνικὴ διοίκηση, ἰσοπέδωσε τάχα τὴς πολιτείας, τὰ χωριά καὶ τοὺς ἀνθρώπους, κατὰστρεψε δηλαδὴ τὴς κοινότητες καὶ ἔχωσε τοὺς ἰσοπεδωμένους Ἕλληνες σ' ἓνα στενὸ παπούτσι πού εἶναι μονάχα ἡ τελευταία διοικητικὴ διαίρεσις τοῦ κράτους καὶ λέγεται δήμος. Δηλαδὴ τί ἔκανε τὸ κράτος; Ὅχι μόνον ἀφαίρεσε τὰ 9110 ἀπὸ τὰ δικαιοῦματα καὶ τὰ χρέη πού εἶχαν οἱ πολιτείες καὶ τὰ χωριά, ἀλλὰ καὶ ἀναποδογύρισε τὸν ὁργανισμό τους. Ὁ Καποδίστριας πρὸ ἔξυπνος, εἶχε ἀφήσει τὴς κοινότητες, γιὰτὶ δὲν πάει ἓνας κυβερνήτης νὰ ἀφανίσει τὴ βάση πού στέκεται ἐπάνω ὁ λαὸς του. Ὅταν πᾶν νὰ φορέσω ἓνα ρούχο δὲν τοῦ ἀλλάζω τὰ πόδια του!

Καὶ οἱ Βούλγαροι, οἱ ἔξυπνοι, ἐνοιῶσαν ποῖα εἶναι ἡ δύναμη τοῦ Ρωμοῦ, ἡ κοινότητά του. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι στὴν τωρινὴ Βουλγαρία λιγώστοι Ρωμοὶ (καμὰ ἑκατοστὸν χιλιάδες) καὶ ἀποφάσισαν νὰ τοὺς βγάλουν ἀπὸ τὴ μέση ἢ νὰ τοὺς ἀφομοιώσουν, σοφίστηκαν τί νομίζετε; Ὅ, τι σοφίστηκε καὶ τὸ Ἑλλαδικὸν κράτος. Νὰ ἀφανίσουν δηλαδὴ τὴς ἑλληνικὰς κοινότητες. Χωρὶς κανένα νόμο βαυαρῆζικο αὐτοὶ, ἔδωσαν μιὰ μέρα τὴς κοινότητες, ἀρπάξαν ἐκκλησίες, σχολεῖα, κοινοτικὰς περιουσίας, ἔκαψαν χωριά, ἔδωξαν τοὺς δεσποτάδες, ἐμπόδισαν τοὺς δασκάλους, τοὺς παπάδες, τοὺς ἐφόρους, καὶ πᾶν καὶ οἱ κοινότητες καὶ ἡ ἑλληνικὴ ζωὴ!

Στὴν Τουρκίᾳ ὅμως ἀκόμη ὑπάρχει ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκηση, μὲ τὸν τύπο τῆς κοινότητος. Στὴν Αἴγυπτον κάθε μέρα γίνεται. Στὴν Ἀμερικὴ τὸ ἴδιο. Ὅπου δέκα Ἕλληνες, ἐκεῖ καὶ κοινότητα. Κυβερνοῦν τὰ ἰδιαίτερα τους μοναχοὶ τους καὶ ὑποτάσσονται κατὰ τὰ ἄλλα στοὺς νόμους τοῦ κράτους ὅπου βρίσκονται. Δηλαδὴ τί κάνουν οἱ δέκα Ἕλληνες πού βρέθηκαν μαζὺ; Πρῶτα φέρνουν τὴς γυναῖκες τους ἢ παίρνουν γυναῖκες. Ἐπειτα χιτίζουν τὸ σπιτί τους, μιὰ καλύβα. Ὑστερα κάνουν παιδιά καὶ παρὰδες, καὶ μαζεύουν χρήματα καὶ γιὰ τὸ κοινόν, καὶ χιτίζουν πρῶτα ἓνα ἐκκλησιάκι, καὶ τέλος φτεάνουν καὶ τὸ σχολεῖον γιὰ τὰ παιδιά τους, δηλαδὴ φέρνουν ἓνα κουτσοδόσκαλο. Τὴς μικροδιαφορὰς πού ἔχουν ἀναμεταξύ τους μοναχοὶ τους τὴς ξεδιαλύουν. Καὶ ποτὲ δὲν ἀμφισβητοῦν τὴν πολιτικὴν κυριαρχία τοῦ κράτους ὅπου βρέθηκαν. Κυβερνοῦν μονάχα τὰ δικά τους, ὅσα μεταξύ τους,

ἔξω ἀπὸ ξένους, ταιριάζει νὰ γίνονται. Καὶ αὐτὸ τὸ ξέρουν καλὰ οἱ Ἕλληνες, ὅσο καὶ νὰ τρώγονται ἀναμεταξύ τους.

Ἀφότου ἡ Ἑλλάδα ἔκανε αὐτὴ τὴν ἀσύγκριτη στραδοκεφαλία καὶ κατάργησε τὴς κοινότητες σὰ νὰ ἦταν παλιοπάπουσα, ἀφότου συγκέντρωσε ὅλες τὴς δουλειὰς στὸ κράτος πού τὸ διαίρεσε σὲ δήμους, πάει κατὰ διαδόλου. Αὐτοὶ πού θαυμάζουν τοὺς Ἀγγλους χωρὶς νὰ ξέρουν γιὰτί, ὡς θαυμάζουν στὴν Ἀγγλίᾳ τὴν τοπικὴ αὐτοδιοίκηση, πού ἂν καὶ τρισμέγιστο κράτος δὲν τὴν κατάργησε, παρὰ τὴν ἄφησε, τὴν ὑποστήριξε, καὶ τὴ μεταχειρίζεται.

Ἀφού οἱ Ρωμοὶ τῆς Καλαμάτας, ὡς ποῦμε, ἀπὸ αἰῶνες τώρα συνήθισαν νὰ κυβερνοῦν τὴς τοπικὰς δουλειὰς τους μοναχοὶ τους, τί ἔρχεται καὶ ἀνακατεῦται τὸ κράτος; Τί ἔχει νὰ κάνει στὴν Καλαμάτα; Τὸ πρῶτον νὰ γυρέψει φόρους λογικοὺς καὶ νὰ τοὺς εἰσπράξει μὲ τὸ καλὸ ἢ μὲ τὸ κακό, νὰ διατηρεῖ χωροφύλακες, νὰ ἐπιθεωρεῖ τὰ σχολεῖα, τὴς ἐκκλησίας καὶ τὰ τοπικὰ δικαστήρια, νὰ κάνει κανένα ἀνώτερο δικαστήριον ἢ σχολεῖον, ἂν εἶναι ἀνάγκη, νὰ ἀναλάβει κανένα μεγάλο δημόσιον ἔργο ἀπὸ κείνα πού τὸ κοινὸν τῆς Καλαμάτας μοναχὸν τοῦ δὲν μπορεῖ νὰ καταφέρει, δρόμο, σιδηρόδρομο, λιμάνι, φάρο, στρατώνια. Οἱ Ρωμοὶ τῆς Καλαμάτας ὅλα τὰ ἄλλα ξέρουν νὰ τὰ κάνουν καὶ καλλίτερα μάλιστα ἀπὸ τὸ κράτος γιὰτί τοὺς ἐνδιαφέρουν περισσότερο καὶ πρὸς ἀληθινά, ξέρουν νὰ συμβιβάζουν οἱ ἴδιοι τὴς μικροδιαφορὰς τους, ξέρουν νὰ κάνουν τοπικοὺς δρόμους, μικρὰ γεφύρια, νεκροταφεῖα, νοσοκομεῖα, βρύσες, φυλάγουν πολὺ καλὰ μοναχοὶ τους τὰ ἀμπελοχώρια τους καὶ τὰ δάση τους, φτεάνουν καὶ συντηροῦν οἱ ἴδιοι τὰ σχολεῖα τους καὶ τὴς ἐκκλησίας τους. Γιατί ἀνακατεῦται καὶ σ' αὐτὰ τὸ κράτος; Ποιὸς τὸ προσκάλεσε; Ἄν τὸ κράτος πρέπει νὰ χώνει καὶ αὐτοῦ τὴ μύτη του, ὡς ἐπιβλέπει μονάχα καὶ ὡς καταγίνεται μὲ ὅσα ἄλλα ἡ κοινότητα δὲν μπορεῖ νὰ κάνει.

Μὰ λοιπόν, θὰ πᾶι κανεὶς, ἀφού ὅλα μποροῦν καὶ τὰ καταφέρνουν μοναχοὶ τους οἱ Καλαματιανοί, ποῖα εἶναι ἡ δουλειὰ τοῦ κράτους; τί ἀνάγκη καὶ νὰ ὑπάρχει κράτος; Πρῶτα πρῶτα δὲν εἶπαμε πῶς ὅλα μποροῦν νὰ τὰ καταφέρνουν οἱ ἴδιοι. Μποροῦν νὰ κυβερνήσουν μοναχοὶ τους μερικά, τὰ τοπικὰ τους. Πρέπει ὅμως νὰ ὑπάρχει καὶ Ἑλληνικὸν κράτος, γιὰτί ἂν δὲν ὑπάρχει, θὰ ὑπάρξει ἄλλο κράτος, ξένο κράτος, πού θὰ ἔλθῃ νὰ ἐκμεταλλεῖται τὴς ἑλληνικὰς κοινότητες καὶ νὰ τὴς ὀρῇ. Ἑλληνικὸν κράτος πρέπει νὰ ὑπάρχει γιὰ νὰ διατηρεῖ τὴν ἐνότητα τῆς φυλῆς. Οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ ὑπακούουν πολιτικῶς σὲ Ἕλληνες καὶ ὄχι σὲ ξένους, ὅπως οἱ Ἴταλοι ὑπακούουν σὲ Ἴταλους, οἱ Ἀγγλοὶ σὲ Ἀγγλους κτλ. Μονάχα ἔτσι θὰ καταφέρει κάτι νὰ κάνει ὡς ἔθνος. Καὶ τὸ λέμε αὐτὸ γιὰτί ξέρουμε πῶς οἱ Ἕλληνες ἔχουν τὴ φιλοδοξίαν νὰ δημιουργήσουν κάτι καὶ ὡς ἄτομα καὶ ὡς ἔθνος.

Τοῦ Ρωμοῦ δὲν τοῦ λείπει ἡ ἀξιοσύνη νὰ κυβερνιέται πολιτικῶς ὁ ἴδιος, μὰ πρέπει μονάχα πρῶτα νὰ νιώσει μὲ τί τρόπο ἔζησαν καὶ ζοῦν οἱ Ἕλληνες στὸν κόσμον, ποιὸς κοινωνικὸς ὁργανισμὸς τοὺς βαστά. Οἱ Ἕλληνες ζοῦν πάντα σὲ κοινὰ ἰδιοκονβέρνητα. Λοιπόν ὁ Ἕλληνας ἢ οἱ Ἕλληνες πού θὰ κυβερνήσουν πολιτικῶς τοὺς Ἕλληνες πρέπει ὄχι νὰ καταστρέψουν τὰ κοινὰ αὐτὰ, παρὰ νὰ τὰ ἀφήσουν, νὰ τὰ περιποιηθοῦν, νὰ τὰ μεταχειρίζονται, νὰ τὰ ἐκμεταλλεύονται πολιτικῶς. Μ' ἄλλα λόγια εἶναι ἀνάγκη νὰ κάνουν ἴσα ἴσα τὰ ἀντίθετα ἀπὸ κείνο πού ἔκανε ὡς τώρα τὸ Ἑλλαδικὸν κράτος.

Μὰ πῶς λοιπὸν φανταζόμαστε πῶς μπορεί καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἓνα Ἑλληνικὸ κράτος; Τί δουλειὰ θὰ κάνει; Ἄς δοῦμε πρῶτα τί δουλειὲς σὲ κάθε τόπο Ἑλληνικὸν μπορεί καὶ καταφέρει ἡ κοινότης μοναχὴ της, καὶ ἀπ' αὐτὸ θὰ συμπεράνουμε τί ἀπομένει στὸ κράτος νὰ κάνει.

Ἡ κοινότης ἡ Ἑλληνικὴ μπορεί καὶ καταφέρει μοναχὴ της τὰ ἀκόλουθα.

α') Χτίζει ἐκκλησίας καὶ τίς διατηρεῖ, μετὰ πάδες, καντηλιανάφτες κτλ.

β') Χτίζει σχολεῖα (μετὰ τὰ χρήματα ποὺ δίνουν εἴτε οἱ πλούσιοι τοῦ τόπου, εἴτε ὁ κοσμάκης στοὺς δασκούς τῆς ἐκκλησίας—γι' αὐτὸ δὲ πρέπει νὰ ὑπάρχει ἡ ἐκκλησία—ἢ μετὰ ταχτικὲς συνεισφορὰς) πληροῦναι δασκάλους γιὰ τὴν κατώτερη, κάποτε καὶ γιὰ τὴ μέση παιδεία.

γ') Φυλάγει μετὰ δραγμάτες καὶ δασοφύλακες κοινούς, ἀμπέλια, χωράφια, βοσκὲς καὶ δάση, καὶ φυλάγει μετὰ τσοπάνηδες κοινούς καὶ ἀγελαραίους, γιδόπορδατα, ἀγελάδες, βόδια καὶ ἄλογα τῶν ἀνθρώπων.

δ') Κάνει καὶ νοσοκομεία μετὰ τὸ χρήμα τοῦ πλούσιου ποὺ τὸ συμπληροῦν μετὰ συνεισφορὰς ἢ ἀπὸ τὴν κοινοτικὴν περιουσίαν ποὺ διαχειρίζεται.

ε') Κάνει καὶ συντηρεῖ νεκροταφεῖα, τοπικοὺς δρόμους μέσα στὴν πολιτείαν καὶ στὰ περίγυρα, ὑδροαγωγεία, βρύσες καὶ μικρὰ γεφύρια.

ς') Μετὰ τὴν δημογεροντίαν τῆς συμβιβάζει ἡ δικάζει ἰδιωτικὰς μικροδιαφορὰς καὶ τιμωρεῖ μικροκλοπιὰς, δαρσίματα καὶ τέτοια.

ζ') ἔχει τοπικοὺς ταχυδρόμους γιὰ τὴν πολιτείαν μέσα καὶ γιὰ τὰ τριγυρινὰ χωριά, (μπορεῖ νὰ ἔχει καὶ τοπικὰ τηλέφωνα κτλ.).

η') Βαστὰ ληξιαρχικὰ βιβλία.

Στὸ κράτος λοιπὸν ἀπομένει νὰ καταφέρει τὰ ἀκόλουθα.

1) Νὰ ἐπιβλέπει, ἂν θέλει, ὅλα αὐτὰ ποὺ κάνει ἡ κοινότης μοναχὴ της, δηλαδὴ τὰ σχολεῖα, τὴν τοπικὴ ἀσφάλεια, συγκοινωνία, τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, τὴν ὑγείαν τοῦ τόπου, τὴν πρόχειρη δικαιοσύνη κτλ.

2) Νὰ μαζεύει φόρους λογικοὺς γιὰ τίς ἀνάγκας τοῦ κράτους.

3) Νὰ κάνει ἀνώτερα σχολεῖα, εἰδικὰ σχολεῖα, πανεπιστήμια καὶ διδασκαλεῖα, ὅσα καὶ ὅπου μόνον εἶναι ἀνάγκη.

4) Νὰ ἔχει χωροφυλακὴ γιὰ τίς μεγάλες ἀταξίες ποὺ μπορεί νὰ τύχει νὰ συμβοῦν εἴτε ἐξαιτίας τὰ μαλώματα μεταξὺ ἀνθρώπων τῆς ἰδίας κοινότητος, εἴτε μεταξὺ δυὸ ἢ τριῶν κοινοτήτων. Ἡ χωροφυλακὴ θὰ ἀνακατόνεται μόνον ὅταν προσβάλλεται ἡ ὑπόστασις τοῦ κράτους. Ἡ χωροφυλακὴ θὰ βοηθεῖ καὶ στὴ συνάξιν τῶν φόρων ὅταν εἶναι ἀνάγκη, θὰ φυλάγει καὶ τίς δημόσιες φυλακὰς.

5) Νὰ κάνει ἀνώτερα δικαστήρια ὅσα καὶ ὅπου εἶναι μόνον ἀνάγκη. Εἶδαμε πῶς ἡ κατώτερη δικαιοσύνη μένει χρεὸς τῆς κοινότητος.

6) Νὰ διατηρεῖ στρατὸ καὶ στόλο ὅσος χρειάζεται γιὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ κράτους ἀπὸ ἐξωτερικοὺς ἐχθρούς, γιὰ τὴν περίστασιν ποὺ θὰ πρέπει νὰ γίνῃ πόλεμος γιὰ νὰ μεγαλώσῃ τὸ κράτος, καὶ γιὰ νὰ

χρησιμεύει τὸ κράτος γιὰ φόβητρο καὶ γιὰ δύναμιν ποὺ μπορεί νὰ τραβήξῃ φίλους καὶ συμμαχίες ἄλλων κρατῶν, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἀφανισμόν τοῦ ἔθνους ἀπὸ τοὺς ἄλλοφύλους.

7) Νὰ διατηρεῖ ἀντιπροσώπους, λιγιστοὺς μετὰ διαλεμμένους, στὰ ξένα κράτη ὅπου ἔχει συμφέροντα, καὶ νὰ φροντίζει προπάντων γιὰ τὴ διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν προϊόντων στὸ ἐξωτερικόν.

8) Νὰ κάνει, εἴτε ἀπ' εὐθείας εἴτε μετὰ συμβόλαια μετὰ ἰδιώτες, τὰ μεγάλα δημόσια ἔργα, δημόσιους δρόμους, γεφύρια, σιδηροδρόμους, γεωργικοὺς σταθμούς, ὑδραυλικὰ ἔργα, τηλεγραφεῖα, ταχυδρομεία, λιμάνια, τελωνεῖα, φάρους, καὶ μετὰ αὐτὰ καὶ ἄλλα μέσα (φόρους προστατευτικοὺς κτλ.) νὰ κυτᾷ πῶς νὰ προστατέψῃ τὴν ἐγχώριαν παραγωγὴν καὶ βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὸ ἐμπορικὸ ναυτικόν. Αὐτὰ θὰ τὰ ἀναλάβῃ τὸ κράτος ὅπου καὶ ὅταν οἱ κοινότητες καὶ οἱ ἐταιρίαι δὲν μποροῦν νὰ τὰ καταφέρουν μοναχὰς τους.

9) Νὰ ἔχει νομοθετικὸν σῶμα μετὰ βουλὴν ἀπὸ 50 ἀνθρώπους ποὺ νὰ τοὺς ἐκλέγουν ὅλους οἱ Ἕλληνες ὅλου τοῦ κράτους καὶ ὅχι καθὲς ἐπαρχία χωριστὰ ἀπὸ δύο τρεῖς. Ἡ ἐκλογὴ θὰ γίνῃ μετὰ ἀπλή ἢ διπλὴ ψηφοφορίαν. (Ἦσως ἡ διπλὴ εἶναι καλλίτερη, δηλαδὴ μ' ἓναν τέτοιον τρόπον κάθε κοινότης νὰ ἐκλέγῃ δυὸ τρεῖς ἀντιπροσώπους τῆς ποὺ αὐτοὶ θὰ ἐκλέγουν ἑπειτα τοὺς βουλευτές).

Ἀπ' ὅλα αὐτὰ θὰ βγοῦν τὰ ἀκόλουθα ἀποτελέσματα.

I. Θὰ ἐνδιαφέρονται περισσότερο οἱ πολλοὶ γιὰ τὸν τόπον τους καὶ θὰ περιμένουν ἀπὸ τὴν κοινότητα νὰ τοὺς βολέψῃ τὰ συμφέροντά τους, καὶ γι' αὐτὸ θὰ προσπαθοῦν νὰ κυβερνιέται τὸ κοινόν τους ὅσο γίνεται καλλίτερα. Θὰ πασιάζουν νὰ τὰ βολέουν ἀναμεταξύ τους τὰ οἰκονομικὰ καὶ δὲ θὰ τὰ περιμένουν ἀδιάκοπα ὅλα ἀπὸ τὸ κράτος.

II. Τὰ ρουσφέτια θὰ ἐλαττωθοῦν ἢ θὰ ἐντοπισθοῦν σὲς κοινότητες καὶ δὲ θὰ μολύνουν ὅλη τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Νὰ λείψῃ ὁλότελα τὸ πολιτικὸν ρουσφέτι δὲν εἶναι δυνατόν, μὰ θὰ περιοριστοῦν πρῶτα πρῶτα οἱ θέσεις ποὺ θὰ ἔχει νὰ δώσῃ τὸ κράτος, γιὰτί πολλὰς θέσεις θὰ τίς δίνουν οἱ κοινότητες. Πολλοὶ λοιπὸν ἀπὸ τοὺς τωρινούς θεσθίτες θὰ γυρεῦν καὶ θὰ βροῦν θέσεις ἀπὸ τὴν κοινότητα καὶ ὅχι ἀπὸ τὸ κράτος, καὶ ἀντὶ νὰ μαλλιοτραβιέται τὸ κράτος μ' αὐτοὺς, καλλίτερα νὰ μαλλιοτραβιέται μόνον ἡ κοινότης. Τὸ οἰκονομικὸν ἀντὶ νὰ γίνῃ ἀναμεταξύ κράτος καὶ πολίτη, θὰ περιοριστῇ στὴν κοινότητα ὅπου εἶναι καὶ φυσικὸν τοῦ νὰ γίνῃται.

III. Θὰ περιοριστοῦν οἱ φιλόδοξοι μικροπολιτικοὶ καὶ τωρινοὶ κομματάρχες, μικροραδιοῦργοι καὶ δημοκῆποι στὰ μικροπολιτικά—δηλαδὴ στὴν κοινότητά τους, ποὺ εἶναι ἀρκετὸ στάδιο γιὰ ραδιοῦργους καὶ μικροσυμφέροντα. Θὰ τοὺς βαστὰ δειμένους στὴν κοινότητα τὸ συμφέρον καὶ ἀπὸ τὴν κοινότητα θὰ βροῦν τὸ δικίον τους ἢ τὸ ἄδικόν τους. Ἄς τρώγονται ἐκεῖ ἀναμεταξύ τους γιὰ τοπικὰ συμφέροντα ὅσο θέλουν, ἀντὶ νὰ τρώγονται ὅπως τώρα πάλι γιὰ τοπικὰ τοὺς συμφέροντα μετὰ τὸ κράτος. Καὶ δὲ θὰ βροῦν τρόπον νὰ ἀπλώσουν τὴν ἐπιρροήν τους καὶ στὰ πολιτικά τοῦ κράτους ἀφοῦ δὲ θὰ βγάξῃ κανένα βουλευτὴν δικόν της ἢ κοινότητάς. Καὶ τὸ κράτος θὰ στίκεται ἀποπάνω καὶ θὰ ἐπιτηρεῖ, καὶ θὰ ἐπεμβαίνει μόνον ὅταν αὐτὸ τὸ ἴδιον κινδυνεύει ἀπὸ τοὺς σπαρχμούς τῶν κοινοτήτων, ἢ ὅταν ἀπὸ τοὺς μικροπολιτικοὺς σατραπίσκους καὶ ντερεμπέδες ὀλοφάνερα ἀδικεῖται πάρα πολὺ ὁ λαὸς τοῦ τόπου.

IV. Οἱ φιλόδοξοι καὶ ἐπίδοξοι ὑποψήφιοι βουλευτὲς θὰ εἶναι λιγώτεροι καὶ ἴσως καλλίτεροι. Πολλοὶ, ὅπως εἶπαμε, θὰ προτιμοῦν νὰ τρώγονται μετὰ τὰ μικροπολιτικά καὶ τίς μικροραδιοῦργους τοῦ τόπου τους. Θὰ ξέρουν πῶς καὶ ἂν γίνων βουλευτὲς (ποὺ πρέπει ὁ λαὸς ὅλου τοῦ κράτους νὰ τοὺς ἐκλέξῃ καὶ ὅχι μόνον ἡ κοινότης ἢ ἐπαρχία τους) δὲ θὰ μπορέσουν εὐκολὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν τὸ βουλευτικόν γιὰ τὰ συμφέροντα τους τὰ τοπικά. Καὶ γι' αὐτὸ γίνονται βουλευτὲς τώρα, γιὰ νὰ καταφέρουν δηλαδὴ καλλίτερα τίς δουλειὰς τους στὸν τόπον τους. Ἀπ' ἄλλο μέρος θὰ τοὺς εἶναι δυσκολώτερον νὰ στοχαστοῦν νὰ βάλουν κάλην γιὰ βουλευτὲς, γιὰτί οἱ βουλευτὲς, ἐπειδὴ θὰ ἐκλέγονται ἀπ' ὅλους τοὺς Ἕλληνες (ἔστω καὶ μετὰ ἐμμεση ψηφοφορία), θὰ πρέπει νὰ εἶναι κάπως γνωστοὶ σ' ὅλο τὸ Ἑλληνικόν, γιὰ κάποιον καλὸν τους ἔργον, ἢ νὰ δίνουν τοῦλάχιστον κάποιες ἐλπίδες. Καὶ θὰ φιλοτιμηθοῦν μερικοὶ καλοὶ νὰ δεῖξουν τὴν ἀξίαν τους γιὰ νὰ γίνων βουλευτὲς. Καὶ αὐτοὶ οἱ βουλευτὲς δὲ θὰ ἔχουν κανέναν ἰδιώτερον σύνδεσμον ἢ ὑποχρέωσιν μετὰ καμιά κοινότητα ἢ ἐπαρχίαν.

V. Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους θὰ ἐλαφρυνθῇ ἀπὸ διάφορα βάρη ποὺ τώρα ἔχει, χωρὶς νὰ ἐλαττωθοῦν πάρα πολὺ οἱ φόροι ποὺ τώρα ἐπιβάλλει. Οἱ κοινότητες δὲ θὰ εἶναι σὰν τοὺς δήμους ποὺ τὰ περιμένουν ὅλα ἀπὸ τὸ κράτος ποὺ τοὺς ἀφαιρεῖ κάθε πρωτοδουλίαν. Ἡ κοινότης ξέρεῖ πάντα καὶ βρίσκει χρήματα γιὰ τὰ συμφέροντα τοῦ κοινοῦ, ποὺ ὁ καθένας τὰ βλέπει ποῖα εἶναι γιὰτί τὰ ἔχει μὲν ὁστά του καὶ τὰ βλέπει καὶ ξέρεῖ καλὰ πῶς σχετίζονται μετὰ τὰ ἀτομικά του συμφέροντα. Ὁ φτωχὸς καὶ ὁ παπουτσῆς εἶναι καλὸς κριτὴς καὶ πολιτικὸς γιὰ τὰ πολιτικά τοῦ σπιτιοῦ του καὶ τοῦ κοινοῦ, μὰ ὅχι πάντα καλὸς γιὰ τὰ πολιτικά τοῦ κράτους, ποὺ βρίσκονται πολὺ μακρότερα ἀπ' αὐτόν. Παρακάτω ἀναφέρουμε παραδείγματα. Τὸ καλλίτερον ἔμμεν παρὰδειγμα εἶναι οἱ κοινότητες ποὺ βρίσκονται ὅσω ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ Ἑλλαδικοῦ κράτους. Οἱ Ἕλληνες ἐκεῖ πληροῦν ταχτικώτατα καὶ τοὺς φόρους ποὺ ἐπιβάλλει τὸ Κράτος ὅπου μνήσκουν καὶ τὰ δασίματα ποὺ ἐπιβάλλουν τὰ συμφέροντα τοῦ κοινοῦ. Πολὺ συχνὰ δίνουν χρήματα καὶ γιὰ τὸ Ἑλλαδικὸν κράτος ποὺ ἀντιπροσωπεύει γι' αὐτοὺς (τόσο ἐλευσινὰ, ἀλλοίμονο) τὴν ἰδέαν τοῦ μεγαλείου τοῦ ἔθνους. Ὁ Ρωμῆς εἶναι φιλόδοξος καὶ γιὰ τὸ ἔθνος του καὶ δίνει, ὁ κακόμοιρος, δίνει. Κανεὶς δὲν μπορεί νὰ πεῖ, ὅσοι ἀπ' αὐτὰ, πῶς τὸ ἔθνος μας εἶναι φτωχόν.

Νὰ σημειωθοῦν καὶ τὰ παρακάτω γιὰ νὰ εἰμαστε συνεννοημένοι.

Δὲν εἶναι ζήτημα ν' ἀλλάξουν ὄνομα οἱ δήμοι καὶ νὰ ὀνομαστοῦν κοινότητες ἢ κοινά. Μετὰ τὸ ὄνομα δὲν ἀλλάζουν καὶ τὰ πράγματα. Ἄς μένῃ τὸ ὄνομα δήμος, ἂν θέλετε, καὶ δήμαρχος καὶ συμβούλιον. Ἡ ἄς ὀνομαστῇ τὸ κώταρον τῆς τοπικῆς ἐδιοικουμένης, ἂν προτιμάτε: «Ναδουχοδονόσωρ»! Τὸ ζήτημα εἶναι ν' ἀλλάξουν τὰ πράγματα. Νὰ μένουν δηλαδὴ οἱ μικρότερες τοπικὲς περιφέρειαι ἰδιοκυβέρνητες, καὶ νὰ μὴν εἶναι ἡ κοινότης μόνον ἢ μικρότερη ὑποδιαίρεσις τοῦ διοικητικοῦ ὁργανισμοῦ τοῦ κράτους. Ἡ μικρότερη διοικητικὴ διαίρεσις ἂς εἶναι ἡ ἐπαρχία ἢ ὁ νόμος, ἢ καὶ τίποτε ἄλλο.

Ἐπίσης δὲν εἶναι ζήτημα ἂν τὰ ὑπουργεῖα εἰ-
ναι ἐφτά ἢ ἑξοκτώ ἐφτά. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπου-
ργείων ἔχει τόση σημασία ὅση καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑ-
παλλήλων. Μπορεῖ δὲ καὶ ὑπάλληλοι νὰ κάνουν δου-
λειὰ ἑκατὸ ἀνθρώπων καὶ ἑκατὸ νὰ μὴ κάνουν τὴ
δουλειὰ ἑνός. Σκοπὸς εἶναι νὰ ξεκαθαρίσει καὶ νὰ
ξέρει τὸ κράτος: τί δουλειὰ ἔχει νὰ κάνει, καὶ τί
δουλειὰ πρέπει ν' ἀφήσει. Στὶς κοινότητες νὰ κά-
νουν, καὶ μονάχα τὸ πνεῦμα τῆς ἐργασίας ν' ἁλ-
λάξει. Καὶ θὰ μπεῖ σίγουρα νέο πνεῦμα δηλαδὴ κα-
θηρὸ πνεῦμα σὲ κείνους ποὺ ἦν διευθύνοντες τὶς ὑ-
πηρεσίες τοῦ κράτους, ἀπὸ ξέροντες καλὰ ποιὰ εἶναι
ἡ δουλειὰ τους καὶ ποιὰ δὲν εἶναι ἡ δουλειὰ τους.
Τώρα στὸ κεφάλι τους ὅλα εἶναι σαλᾶτα καὶ κουρ-
κούτι, ἀνάκατα μὲ λέξεις, λέξεις, λέξεις.

Καὶ τοῦτο τὸ σημάδι: ἂν τὸ δείξουμε γιὰ νὰ φα-
νεῖ ξεκάθαρα πὺς λάθευε ὁ νομοθέτης ποὺ ἀρνήθηκε
τὰ κοινὰ καὶ μᾶς κᾶθισε τοὺς δήμους, καὶ πὺς
φυσικὸ εἶναι στὸ Ρωμιοῦ νὰ κυβερνᾷ ὁ ἴδιος τὰ το-
πικά του, ὅπως κυβερνᾷ ὁ ἴδιος καὶ τὸ σπῆτι του.
Νὰ το τὸ σημάδι.

Κάτω στὸ Μωριά ξεφύτρωναν κοντὰ στὴ Σπάρ-
τη διάφορες μικρὲς κοινότητες: σὰ μανιτάρια, ἐνάν-
τια στὸ νόμο (ἢ Βαμβάκος καὶ ἄλλες), ποὺ μὴ ἔ-
χοντας ἐμπιστοσύνη οὔτε στὸν δήμαρχο, οὔτε στὸ
κράτος ποὺ τοὺς τὴν κᾶθισε, κυβερνοῦν οἱ ἴδιοι τὰ το-
πικά τους συμφέροντα μ' ἓνα συμβούλιο ἀπὸ προ-
στοίους, καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν δήμο (χωρὶς μά-
λιστα ν' ἀνακατεῖται ὁλότελα τὸν δήμαρχο) καὶ λοι-
πὸν ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ κράτος. Καὶ ποιὰ εἶναι τὰ
τοπικά τους κοινὰ συμφέροντα; Ἐκεῖνα ποὺ εἶπα-
με: ἔχουν δική τους περιουσία καὶ κυτᾶζουν τὰ
σκολιὰ, τὶς ἐκκλησίες, τὰ νεκροταφεῖα, τὰ ὑδρα-
γωγεῖα, τοὺς δρομολογίους, τοὺς δρόμους, τὰ γεφύρια
κτλ. Ἀπὸ ὅλα στὴν Ἑλλάδα ζοῦν ἐν παρανομί-
ᾳ, γιατί νὰ μὴ ζήσει καὶ ἡ παράνομη κοινό-
τητα;

Νὰ το λοιπὸν τὸ σημάδι: ἡ κοινότητα ποὺ γεν-
νιέται ἀθελα καὶ ἀτόφεια, χωρὶς νὰ ρωτήσει κανένα
νόμο φυτρώνει, φουντώνει, καταστρατηγεῖ τὸ νόμο,
καὶ ζεῖ καὶ βασιλεύει.

Στὴ Θεσσαλία καὶ ἀπ' ἓνα δὺο παλιὰς κοινό-
τητες: τῆς Ἀχαρνανίας καὶ τῆς Εὐβοικῆς ὁ νομοθέ-
της δὲν ξέρω πὺς ὑποθέτω ὅμως ἀπὸ τὴν ἀντίσταση
τῶν κατοίκων, ἄφησε τὴν κοινοτική περιουσία νὰ
ὑπάρχει, μὰ πολὺ στραδᾷ ἀναγκάσει στὴ διοίκησιν
τῆς καὶ τοὺς δημάρχους. Τὸ δὲ ἀρχίζει νὰ γίνε-
ται φῶς τὸ λένε κατὰ νομοσχέδια ποὺ ἀρχισαν ἀπὸ
τὸ 1896 καὶ ξεπροβάλλουν δειλὰ καὶ συμβιβαστικὰ
ποὺ φαίνονται σὰ νὰ δείχνουν πὺς μερικοὶ νομάρ-
χες καὶ βουλευτές — πολὺ λίγοι — ἀρχισαν νὰ
νοιώθουν πὺς κατὰ τρέχει μὲς στὸν δήμο καὶ κατὰ
δὲν πάει καλὰ στὴ σχέση τοῦ κάθε χωριοῦ μὲ τὸ
κράτος, καὶ ὅτι σ' αὐτὸ φταίει ὁ ὁργανισμὸς τῶν
δήμων, καὶ ὁ νόμος τοῦ 1888. Μὰ καὶ τὰ νομοσχέ-
δια αὐτὰ ἀνακατόνουν δήμους καὶ κοινότητες μᾶζι
καὶ τὰ κάνουν μὴ σαλᾶτα.

Ἐδῶ δὲ χρειάζονται συμβιβασμοί, παρὰ μονάχα
χτυπήματα καὶ τσεκουριές γερεῖς στὸν δήμο, καὶ θὰ
πέσει μόνος του. Ὁ λαὸς παντοῦ, σὲ κάθε τόπο, ἂν
τὸ κάνει αὐτό, ἂν δὲν τὸ κάνει ὁ νομοθέτης. Κα-
θεστὸς ποὺ εἶναι ψεύτικο δὲ στέκεται στὰ πόδια
του.

Λοιπὸν λέμε ὅτι τὸ προσωρινὸ αὐτὸ Ἑλλαδικὸ
κράτος, γιὰ νὰ βολεῖται λιγάκι — προσωρινὰ πάντα
— πρέπει νὰ ξεαναφανερῶθαι μέσῃ του ἡ τοπικὴ
αὐτοδιοίκηση, καὶ ἔτσι θὰ λυθοῦν τὰ χέρια του γιὰ

τὰ σπουδαιότερα ἢ γενικότερα χρέη του.

ΟΙ ΕΞΩΜΕΡΙΤΕΣ. Στὴν ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ
Ἑλλαδικοῦ κράτους Ἑλλάδα ἡ τοπικὴ αὐτοδιοί-
κηση ὑπάρχει. Οἱ Τούρκοι τὴν ἄφησαν νὰ στέκε-
ται. Οἱ Ἕλληνες στὴν Αἴγυπτο, στὴ Ρωσία, στὴν
Ἀμερικὴ τὴν ξεαναδημιουργοῦν κάθε μέρα. Παντοῦ
δοῦν καὶ ἂν πηγαίνουν αὐτοὶ κάνουν. Καὶ τὸ Κρά-
τος τὸ Ἑλλαδικὸ σ' αὐτὰ τὰ μέρη τὴν ἐπισημο-
ποιεῖ. Οἱ Ἑλληνικὲς κοινότητες στὴν Αἴγυπτο ἐπι-
κυρώθηκαν μὲ Βασιλικά διατάγματα τοῦ Γεωργίου
τοῦ Πρώτου. Καὶ δὲν ἀνοίγουν τὰ στραδᾶ τους νὰ
δοῦν, οἱ τυφλοὶ νομοθέτες τοῦ Ἑλλαδικοῦ κρά-
τους.

Ἀφίνουμε τὶς ἄλλες κοινότητες. Μόνο γιὰ τὴν
Τουρκίαν (ἢ τὴν ἀλύτρωτη Ἑλλάδα) θὰ ποῦμε λίγα
λόγια. Οἱ μεγάλες κοινότητες αὐτοῦ, πρέπει νὰ κα-
ταφέρουν νὰ συνδεθοῦν κάπως περισσότερο μὲ τὶς
μικρότερες. Ὁ μόνος σχεδὸν σύνδεσμος τῶν κοινο-
τήτων ἀναμεταξύ τους τώρα εἶναι ὁ δεσπότης καὶ
ἡ «θεόσωστος» ἐπαρχία του, δηλαδὴ τὸ λιβάδι του.
Λοιπὸν ἡ ὁ δεσπότης εἶναι ἀνάγκη νὰ φωτισεῖ καὶ
νὰ γίνῃ ἀνθρώπος, πρᾶμα δύσκολο, ἢ οἱ μεγά-
λες κοινότητες πρέπει νὰ κυτᾶζουν λιγάκι γύρω
τους νὰ δοῦν τί κάνουν οἱ μικρότερες κοινότητες,
καὶ νὰ φιλοδοξήσουν νὰ τὶς περιλάβουν μέσα στὴν
περιοχή τους ἢ στὸν ὁργανισμὸ τους. Ἔτσι θὰ τὶς
βοηθήσουν νὰ ζοῦν καλλίτερα, καὶ καλλίτερα θὰ
τὶς ἐκμεταλλεύονται ἐμπορικῶς. Ἔτσι θὰ βροῦν καὶ
οἱ μικρότερες κοινότητες πόρους ἀρκετοὺς γιὰ τὰ
σκολιὰ τους, ἂν ὅχι καὶ γιὰ ἄλλες ἀνάγκες τους
ποὺ καὶ τώρα τὶς κυτᾶζουν μοναχὲς τους, καὶ οἱ
μεγάλες θὰ προκόψουν καλλίτερα. Ἔτσι θὰ ὁργα-
νωθοῦν καὶ πὺς βολετὰ οἱ κοινότητες γιὰ νὰ ὑπε-
ρασπίζονται ἀπὸ κάθε ἐπίθεσιν εἴτε νόμιμη εἴτε
παράνομη τοῦ Τουρκικοῦ κράτους ἢ τῶν ἄλλων
ἐθνῶν ποὺ κατοικοῦν μέσ' στὴν Τουρκίαν καὶ ποὺ
κυτᾶζουν πὺς νὰ μᾶς πάρουν τὸ ψωμὶ ἀπὸ τὸ στόμα
καὶ νὰ μᾶς ξεπατώσουν ἀδιάντροπα. Ἔτσι θὰ προ-
τοίμαστον οἱ Ἕλληνες τῆς Τουρκίας καὶ γιὰ νὰ
μπορέσουν νὰ σηκωθοῦν στὸ πόδι ἐνάντια στὸ Τούρ-
κικο τὸ κράτος, ὅταν ἔρθῃ ὁ καιρὸς καὶ ἡ περί-
στασις (καὶ ἐμεῖς ὅλοι πρέπει νὰ τὸν φέρομε τὸν
καιρὸ καὶ τὴν περίστασις, γιατί βέβαια δὲ θὰ ἔρθῃ
ἐξ οὐρανοῦ) καὶ ἀποφασιστεῖ τὸ πρᾶμα ἀπ' ὅλους
τοὺς Ἕλληνες. Ἔτσι καὶ οἱ ἐξωμεριτεῖς θὰ βοηθή-
σουν τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἑνωσὴ τῆς φυλῆς. Ἔτσι
θὰ σιαχτεῖ, μ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, καὶ ὁ χαρακτήρας
τους ὅσο παίρνει.

Περισσότερα ἐδῶ γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα δὲν ται-
ριάζει νὰ ποῦμε.

ΦΥΣΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ. Μὰ τώρα εἶναι κάτι ἄλλο
γιὰ ὅλο τὸ ἔθνος νὰ ποῦμε: πρέπει τέλος πάντων
ν' ἀλλάξει καὶ τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου λιγάκι, ἴσως
ὅχι ν' ἀλλάξει καθαυτὸ, μὰ νὰ ξεσκλαβωθεῖ ἀπὸ
μὴ βαρεῖα σκλαβιά ποὺ τὸ πλακώνει αἰῶνες τώρα
καὶ τὸ κάνει καὶ μαραγκιάζει, σταφιδιάζει, σκουριά-
ζει καὶ μαρμαίεται — ἡ ἐπίσημη γλῶσσα. Τὸ μυαλὸ
τοῦ Ρωμιοῦ πρέπει νὰ καθαριεῖται ἀπ' αὐτὴ τὴ
σκουριά.

Βέβαια τὰ ἔργα ποὺ ἔγραψαν Ὁμηρος, Πίνδα-
ρος, Αἰσχύλος, Δημοκρίτος, Θουκυδίδης, Πλάτωνας,
Μέναντρος, Λουκιανός, εἶναι ἔξοχα. Κανεὶς δὲν ἀν-
τιλέγει. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦσαν οἱ πρῶτοι ἀλη-
θινὰ ἀνθρώποι ποὺ καὶ τοὺς θεοὺς τοὺς κατέβασαν
στὴ γῆ γιὰ νὰ τοὺς δοῦν καλλίτερα. Οἱ ἀρχαῖοι
Ἕλληνες στὴν τέχνη ἔπλασαν πρῶτοι ἀπ' ὅλους
τοὺς λαοὺς τῆς γῆς τὸν τέλειο ἀνθρώπο. Κυτᾶξετε τὰ

ἀγάλματά τους καὶ τοὺς ἥρωές τους. Εἶναι καὶ οἱ
πρῶτοι ποὺ ἀρχισαν νὰ παρατηροῦν σωστὰ καὶ νὰ
μαθεῖν ὅλικο γιὰ τὶς τωρινὲς ἐπιστήμες. Ἔτσι
ἀπ' αὐτοὺς οἱ λαοὶ δὲν κάνουν ἄλλο παρὰ νὰ συμ-
πληροῦν τὶς ἐπιστήμες ποὺ ἀρχισαν νὰ τὶς κατα-
λαβαίνουν ἐκεῖνοι, καὶ νὰ ἐπαναλαβαίνουν τὴν τέ-
χνη τους πλάθοντας καὶ αὐτοὶ ὅσο γίνεται πὺς τέ-
λεια τὸν τύπο «ἀνθρώπου». Ὡς αὐτοῦ πάει καλὰ.

Μὰ τί ἔκαναν οἱ ἄλλοι λαοὶ γιὰ νὰ συμπλη-
ρῶσουν τὴν ἐπιστήμη καὶ νὰ δημιουργοῦν τέχνη;
Μεταχειρίστηκαν ἓνα ὄργανο. Δὲν εἶπαν πὺς ἐπειδὴ
οἱ πρῶτοι ἀληθινοὶ ἐπιστήμονες καὶ οἱ πρῶτοι τέ-
λειοι τεχνίτες μεταχειρίζονταν ὄργανο τὴν ἑλλη-
νικὴ γλῶσσα (ἢ τὸ ἑλληνικὸ μάρμαρο) γι' αὐτὸ εἴ-
ναι ἀνάγκη καὶ αὐτοὶ νὰ μεταχειριστοῦν τὸ ἴδιο ὄρ-
γανον γιὰ νὰ φτάσουν στὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα. Ὁχι.
Εἶπαν οἱ λαοὶ, ὁ καθένας χωριστὰ καὶ μὲ τὸ νοῦ
του, θὰ συμπληρῶνουμε ἀτέλειωτα τὴν ἐπιστήμη
καὶ θὰ πλάθουμε τέχνη μὲ ὅτι ὄργανον ἔχομε μετῆς.
Ἐμεῖς ἔχομε ὄργανον μὴ γλῶσσα, τὴ δική μας
γλῶσσα. Κουτσὴ στραβή, αὐτὴν ἔχομε, αὐτὴν καὶ
θὰ μεταχειριστοῦμε. Τὴν τελειότητα στὴν τέχνη,
καὶ τὴ σωστὴ παρατήρησιν στὶς ἐπιστήμες, τὰ ἔδωσε
στοὺς Ἕλληνες ἐκεῖνους ὅχι ἡ γλῶσσα τους, ἀφοῦ ἡ
γλῶσσα εἶναι ὄργανον μονάχα καὶ τίποτε ἄλλο, τοὺς
τὰ ἔδωσε τὸ πνεῦμα, ὁ νοῦς τους, τὸ μυαλὸ. Μὲ
μυαλὸ καὶ μετῆς καὶ μὲ μὴ γλῶσσα ποὺ τὴν ἔφε-
ρουσε καλὰ, μὲ τὴ γλῶσσα ποὺ τὴν ξέρομε ἴσα
ἴσα καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐπειδὴ εἶναι δική
μας, μ' αὐτὴ τὴ γλῶσσα θὰ σπουδάσουμε ἐπιστή-
μες καὶ θὰ πλάθουμε τέχνες. Τὸ εἶπαν καὶ τὸ ἔκα-
ναν.

Στὴν ἀρχὴ εἶχαν καὶ αὐτοὶ κάποιες ἀμφιβο-
λίες, γιατί δὲν τὰ εἶχαν καλὰ καλὰ ξεκαθαρισμένα
τὰ πράγματα στὸ μυαλὸ τους, καὶ προσπαθοῦσαν μὲ
μὴ γλῶσσα πεθαμένη — τὴ λατινική (ποὺ μέσον
αὐτῆς ἐγνώρισαν καὶ θαύμασαν τὴν ἑλληνικὴ ἀρ-
χαιότητα) — νὰ κάνουν τὴ δουλειὰ τους. Μὰ γρή-
γορα εἶδαν πὺς τίποτε δὲ βγαίνει μὲ τὸ σύστημα
αὐτό. Καὶ εἶπαν. Εἶναι ἄσκοπο καὶ περιττὸ νὰ ξε-
θάψουμε πεθαμένους λαλιὰς γιὰ νὰ κάνουμε μ' αὐ-
τὴς ζωντανὰ ἔργα. Ἡ δική μας ἡ γλῶσσα σιγὰ σιγὰ
πρέπει νὰ γίνῃ καὶ θὰ γίνῃ ἀξία γιὰ νὰ ἐκφράσει
ὅ,τι ἔχομε στὸ νοῦ μας. Μόνο μὲ τὴ γλῶσσα ποὺ
ἀντιπροσωπεύει σωστότερα ἀπὸ κάθε ἄλλη τὰ νοή-
ματά μας, μ' αὐτὴν καὶ ὅχι μὲ ἄλλη θὰ ἐκφρά-
σουμε καλλίτερα ἐκεῖνο ποὺ θέλουμε. Μόνον αὐτὴ
εἶναι ὁλότελα ταιριασμένη μὴ τὴ δική μας σκέψη,
δηλαδὴ μὲ τὰ τωρινὰ ζωντανὰ πράγματα.

Καὶ ἔτσι ὁ καθένας μεταχειρίστηκε τὴ γλῶσσα
ποὺ μιλοῦσε. Μ' αὐτὴν ἔγραψε, μ' αὐτὴν διδάξε
στὸ σκολιό, μ' αὐτὴν μίλησε στὴ βουλή κτλ. κτλ.
Καὶ πέρασαν αἰῶνες. Καὶ δούλεψαν καὶ δουλεύουν,
καὶ ἔπλασαν καὶ πλάθουν, καὶ ἀφίνουν τὴ γλῶσσα
τους καὶ τρέχει, καὶ ζοῦν καὶ βασιλεύουν.

Καὶ στοὺς αἰῶνες αὐτοὺς ποὺ πέρασαν τί ἔκανε
τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικόν;

Θαμπωμένο ἀπὸ τὴν κίχλη τῶν ἔργων τῶν
προγόνων του ποὺ ἀναφέραμε, δὲν πρόφτασε νὰ
ἐξετάσει καὶ νὰ ξεκαθαρίσει τὰ πράγματα, δὲν κατά-
φερε νὰ καλοστοχαστεῖ καὶ εἶπε: «Ἡ γλῶσσα τῶν
προγόνων αὐτῆς ἦταν ἔξοχα, ἀφοῦ σ' αὐτὴν ἔγρα-
φτηκαν τὰ ἔξοχα τὰ ἔργα ποὺ ὁ κόσμος ἀντιλαλεῖ
ἐξαιτίας τους καὶ ποὺ καὶ μᾶς ἀκόμη μᾶς περιχύ-
νουν μὲ τέτοια φεγγαρολόγια!» Εἶπε καὶ θαύμασε! Καὶ
ἦταν μονάχα σὰ νὰ ἔλεγε: «Τὸ μάρμαρον τῶν προ-
γόνων» (δηλαδὴ τὸ μάρμαρον τῆς Παντέλης καὶ τῆς

Ἡ τρέλλα, ἡ ἀρρώστια, ἡ τὸ σαράκι ποὺ μᾶς
τρῶγει εἶναι βαθύτερα παρ' ὅ,τι τὸ θαρροῦμε. Μᾶς
γύρισε τὸ μυαλὸ στραβά σὲ κάθε εἶδος στοχασμὸ

3) Καί είναι βέβαια, ακόμη και τώρα, τελικὸς σκοπὸς τῆς παιδείας τὸ νὰ μάθει ὁ Ῥωμιὸς τὴν ἀπτική γλῶσσα γιὰ νὰ γίνῃ στὸ τέλος ἀρχαῖος Ἑλληγν, μὰ τώρα ποῦ ἔβαλαν νερὸ στὸ κρασί τους οἱ δασκάλαι, προσπαθοῦν νὰ φτάσουν στὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ ἀπὸ ἄλλο δρόμο. Εἶδαν πῶς ἀπότομα δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἡ μεταμόρφωση, ἀφότου πέθανε μάλιστα κι' ὁ Ὁδῖβιος, καὶ στοχάστηκαν νὰ τὴν καταφέρουν σιγὰ κι' ἀγάλλι ἀγάλλι, μὲ τέχνη καὶ διπλωματία δασκαλοπαπαδέστικη. Ἀνάμεσα στὴ ζωντανὴ καὶ στὴν πεθαμένη ἔβαλαν μιὰν ἄλλη γλῶσσα, ἓνα ἀνακρίτωμα ἀπὸ ζωντανὰ καὶ πεθαμένα κομματάκια. Καὶ ἀνάγκασαν τὸ παιδί νὰ μάθει πρῶτα αὐτὴν, καὶ ἀπ' αὐτὴ σιγὰ σιγὰ ὕστερα, ὁλοένα προσθέτοντας, μὲ τὴν ἴδια τέχνη καὶ διπλωματία, πεθαμένα στοιχεῖα καὶ ἀφαιρῶντας ζωντανὰ νὰ φτάσῃ στὴ νεκρικὴ τελειότητα. Ἡ μέση αὐτὴ γλῶσσα ποῦ ἔγινε καὶ ἡ ἐπίσημη γλῶσσα τοῦ κράτους, — φυσικὴ γλῶσσα ἐνὸς τραγελαφικοῦ κράτους — λέγεται «καθαρεύουσα» καὶ θὰ ἦταν καλλίτερα νὰ λεγόταν «βρώμα».

Τὸ χειρότερο εἶναι ἡ σαλᾶτα τοῦ μυαλοῦ, ὅπου μαζεύονται καὶ παλεύουν ἀναμεταξύ τους οἱ λέξεις καὶ ἐπομένως τὰ νοήματα, καὶ βρίσκεται ἡ λέξις συνήθως νὰ μὴν ἀντιπροσωπεύει κανένα νόημα, τόσα πολλὰ νοήματα ἀλλάζει κάθε στιγμή, σύμφωνα μὲ τὴν ἐλεύθερη θέλησιν τοῦ κάθε γραμματισμένου. Καὶ ἀποτέλεσμα, ὁ κροταλισμὸς, δηλαδὴ τὸ νὰ μασᾷ κανεὶς λόγια γιὰ νὰ ἀκούει ὁ ἴδιος ἢ ἄλλοι τὸν κρότον τῶν συλλαδῶν καὶ τίποτε ἄλλο. Ἡ λεγομένη καθαρεύουσα, ὁ σφεδρὸς αὐτὸς συμβιβασμὸς τάχα τῆς ἀττικῆς μὲ τὴν ζωντανὴν γλῶσσαν, ὁ τραγέλφος, εἶναι ἡ καλλίτερη γλῶσσα γιὰ νὰ μιλᾷ κανεὶς μέρες ἢ νὰ γράφει τόμους χωρὶς νὰ λέγει! ἀπολύτως τίποτα. Λοιπὸν ἡ γλῶσσα αὐτὴ φέρνει καὶ τὴν χιλιόμετρίδα, δηλαδὴ τὸ νὰ μιλᾷ κανεὶς καὶ νὰ γράφει χιλιόμετρα. Καὶ τὸ μυαλὸ τοῦ Ρωμοῦ συνήθως ἔτσι, ἀπὸ τὸ περίφημο σκολεῖν καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τῶν ρητόρων καὶ τὰ ἀόρθα τῶν ἐφημερίδων, στὴν εὐκολὴ σκέψιν, δηλαδὴ στὴν ἄρρησιν τῆς σκέψεως, καὶ τεμπελιάζει καὶ δὲ στο-

χάζεται τίποτε ἀληθινόν, ἀφοῦ φτάνει νὰ βάζει κανεὶς λέξεις τῇ μιᾷ κοντὰ στὴν ἄλλη χωρὶς λόγον, σερὸν καὶ ἀφορμή, καὶ νὰ γεμίζει τὸν ἀέρα μὲ ἤχους ἢ τὸ χαρτὶ μὲ μυγοχέσματα, γιὰ νὰ λέγεται γραμματισμένος, σοφὸς ἢ ἐπιστήμονας, γιὰ νὰ βρεῖ νύφη μὲ προίκα, ἢ γιὰ νὰ γίνῃ ρήτορας στὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων. (Αὐτὸς δὲ δὲν εἶναι τάχα καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ σχολείου, νὰ μᾶς μαθαίνει νὰ γράφουμε, νὰ διαβάζουμε καὶ νὰ ρητορεύουμε σὲ μιὰ γλῶσσα ποῦ, ἐπειδὴ δὲν καταφέρνει νὰ γίνῃ ἀρχαία, ἔχει τοῦλάχιστον τὴν ὑποκρισία νὰ ντύνεται ὅσο μπορεῖ περισσότερο μὲ τύπους τῆς ἀρχαίας καὶ νὰ τυλίγεται ὅσο μπορεῖ καλλίτερα μέσα σ' αὐτοὺς γιὰ νὰ μὴ φανεῖ ἡ γύμνια τοῦ μυαλοῦ μας!)

Ὁ στοχασμὸς καταργεῖται, δὲ χρειάζεται. Ἡ λογικὴ ἀναπεδογυρίζεται, εἶναι περὶ τῆς. Ὁ συλλογισμὸς εἶναι σερὸν φράσεις ποῦ περπατοῦν κοντὰ καὶ καταπόδι σὺν κανένα καραδάνι καμὴλες στὴν ἔρημο, ἡ μιὰ κατὰ πόδιν ἀπὸ τὴν ἄλλη, καὶ τίς σέρνει ποῖος φαντάζεστε; Ἕνας γαϊδαρός! Ἡ ἔρημος εἶναι τὸ μυαλό μας. Ὁ γαϊδαρὸς ἡ λογικὴ μας. Καὶ τὸ σύνολο ὑποκρισία καὶ ψευτιά καὶ ἀδαισύνῃ καὶ ἀδικαντροπία καὶ κολοκύβη μετὰ τὴν ῥήγανη!

Ἔτσι κατάντησε τὸ μυαλό τοῦ Ρωμοῦ ψεύτικο ἢ κούφταλο. Ἐξαίρουσιν βέβαια οἱ... ἐξαίρεσεις, ποῦ ἢ δὲν πέρασαν ἀπὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον, ἢ δὲ διαβάζουν ἑλληνικὰς ἐφημερίδας, ἢ ξέμαθον ἔτι ξέμαθον, ἢ τὰ πέταξαν ὅλα ἀπὸ πάνω τους καὶ ξανάκναν μόνον τοὺς, οἱ στοχαστικοί, τὴν ἀνατροπὴν τοῦ μυαλοῦ τους. Καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς βλέπουμε τοὺς καλλίτερους τωρινούς. Ἑλληνες, τὴν ἐλπίδα γιὰ τὴ μελλομένη τύχη τοῦ ἔθνους. Μόνον πρέπει νὰ ἀνασκουμπωθοῦν αὐτοί, νὰ παραβλέψουν τίς φιλοκοπιὰς ποῦ τοὺς χωρίζουν, νὰ πνέξουν τὴν τεμπελιά ἀπὸ πάνω τους, νὰ ἐνωθοῦν, νὰ θεωρήσουν κοινὸν ζήτημα σοβαρὸ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας ποῦ θὰ μεταχειρίζεται στὸ ἐξῆς τὸ ἔθνος στὰ σχολεῖα τοῦ καὶ παντοῦ, νὰ προσπαθήσουν μὲ κάθε τρόπο

ἀφανίσουν τὴ σχεδὸν τραγικὴ ἐπιρροὴ τῶν γραμματισμένων καὶ νὰ ξαναδώσουν στὸν Ἕλληνα τὴν καθαρὴ συνείδησιν πὺς ὁ ἑαυτὸς τοῦ εἶναι πάλι καλλίτερος ἀπὸ κάθε πεθαμένο πρόγονον ὅσο μεγάλος καὶ νὰ εἶναι, ἀφοῦ τὸ λέει μάλιστα καὶ ὁ Ἑκκλησιαστής: «Κάλλιον σκύλος ζωντανὸς παρά νεκρὸ λιοντάρι»!

Θὰ ποῦν βέβαια καὶ θὰ ξαναποῦν μερικοί, πὺς δὲν εἶναι καιρὸς τώρα γιὰ τέτοια ζητήματα, τώρα ποῦ ἔχουμε τόσα ἄλλα «σπουδαιότερα» νὰ κυτάξουμε, καὶ θὰ ἀναφέρουν τὸ Μακεδονικόν, τὸ Κρητικόν, τὸ στρατιωτικόν, τὸ πολιτικόν ζήτημα κλπ. Καὶ θὰ τοὺς ρωτήσουμε αὐτοὺς ἂν τὸ ἔχουν γιὰ μικρὸ καὶ ἀσήμαντον τὸ ζήτημα νὰ καθαριστοῦν τὰ ἀκάθαρτα, χάρις στὴν καθαρεύουσα, μυαλὰ τοῦ ἔθνους, καὶ ἂν δὲν εἶναι σπουδαῖον νὰ στοχαζόμεσθε καλά. Ἄλλως τε τὸ εἶπαμε καὶ παραπάνω, τὸ εἶπε καὶ κάποιος ἀρχαῖος «Καὶ τοῦτο δεῖ ποιεῖν, κάκεινο μὴ ἀφιέναι».

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρρώστια, αὐτὴ ἡ σκληριὰ τοῦ μυαλοῦ μας ποῦ δὲν τὴ νοιώθουμε πιὰ, τόσο τὴ συνηθίσταμε. Ἄν νομίζετε πὺς πρέπει νὰ τὴ φυλάξουμε καὶ αὐτὴ σὰ μιὰ παράδοση παλιὰ τοῦ ἔθνους, μ' ὅσα καὶ ἂν μᾶς φέρει κακὰ, νὰ τὴ φυλάξουμε. Μὰ προσέχετε, ἡ παράδοση αὕτη δὲν εἶναι τοῦ ἔθνους παράδοση, εἶναι μονάχα τῶν γραμματισμένων τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐκκλησίας. Ἄν ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία θέλει νὰ τὴν κρατῇ ὡς τὴν κρατῇ. Καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία κρατεῖ τὴ λατινική. Μὰ τὰ δημοτικὰ τραγούδια ποῦ εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἡ τέχνη, αὐτὰ εἶναι τοῦ ἔθνους ἡ παράδοση. Καὶ κυτᾶτε σὲ τί γλῶσσα εἶναι γραμμένα. Μὲ τὴν παράδοση τῶν γραμματισμένων θὰ καταντήσῃ τὸ μυαλό μας τέτοιο ποῦ θὰ δουλεύει λιγώτερον καὶ ἀπὸ τώρα, ποῦ δὲν καταγίνεται πιὰ παρὰ σὲ μικροκατεργαριὰς γιὰ νὰ πορεύεται ὁ μικρὰνθρωπος τὸ ψωμί τοῦ ἢ γιὰ νὰ φαντάζῃ καὶ νὰ κοκορεύεται. Καμὰ φορὰ οἱ πρόληψες εἶναι χρήσιμες γιὰ τὴ συντήρησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἐθνῶν. Καὶ αὕτη ἡ παράδοση εἶναι μιὰ πρόληψις, σπουδαία μάλιστα, ἀφοῦ ἔχει καταντήσῃ θρησκεία. Μὰ σὲ τούτῃ τὴν περίστασιν καὶ ὕστερα ἀπὸ τόσους κόπους ποῦ βασίλευε καὶ ὀργίασε, εἶναι ἡτέλος πάντων καιρὸς νὰ χαντακωθεῖ ἄλλοιως θὰ χαντακωθοῦμε ἑμεῖς ποῦ τὴν ἔχουμε στήσῃ κατὰ διαταγὴ τῶν γραμματισμένων σὺν εἰδωλοῦ μέσῳ στὸ μυαλό μας ποῦ τὸ κάτω κάτω δὲ μᾶς φταίει καὶ τίποτε τὸ κακὸ μοῖρο.

Εἶναι παράδοξον ἀλήθεια ὁ ἔξυπνος Ἕλληνας λαὸς νὰ καταντᾷ θεληματικὰ κουτὸς ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τὸ γράμμα, πρὸς τὰ γράμματα καὶ πρὸς τὸν γραμματισμένον. Καὶ θὰ ἦταν συγκινητικὴ ἡ πεισματάρικη θυσία ποῦ τόσους αἰῶνες τώρα ἐξακο-

λουθεῖ καὶ προσφέρει στοὺς ἀρχαίους καὶ θαυμαστοὺς προγόνους καὶ στὰ περασμένα μεγαλεῖα μιὰ ὀλιγαρχία τοῦ ἔθνους ποῦ πέρνει τὸ λαὸ ἀπὸ τὴ μύτη,—ἂν δὲν ἦταν κρῖμα ἕνας τέτοιος λαὸς νὰ χάνεται σὲ τέτοιες ἀσκοπεῖς θυσίαι, τὴν ὥρα ποῦ οἱ θυσίαι ὅλες ἔπρεπε νὰ γίνονται γιὰ νὰ ζήσει τώρα, θυσίαι ἄλλαι, θυσίαι στὴ ζωὴ καὶ στὴ νίκῃ.

7

Παράλληλον μὲ τὸ ξεσκλάβωμα τῶν χερσὶν τῶν ποῦ φέρνει ὁ πόλεμος, ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν πολιτικὴν ἐνωσιν τῆς φυλῆς, σ' ἕνα κράτος Ἑλληνικὸν μεγάλο, ἀντρεϊόνοντας καὶ ἐξευγενίζοντας τοὺς, εἶναι τὸ ξεσκλάβωμα τοῦ μυαλοῦ ποῦ φέρνει τὸ ξεφόρτωμα ἀπὸ τὴν ἀπτική καὶ ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα, καὶ τὸ ἐλεύθερον μεταχειρισμὸν τῆς ζωντανῆς γλώσσας παντοῦ καὶ πάντα. Ὅσο γιὰ τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν, αὕτη χρησιμεύει γιὰ νὰ συντηρῇ τοὺς Ἑλληνικοὺς τόπους σὲ κάποια διοικητικὴ ἰσορροπία μὲ τὸ πολιτικὸν τοὺς περιβάλλον.

Προτείνουμε λοιπὸν στὸ ἔθνος ὁλόκληρον, καθαρὰ καὶ ξάστερα, τὸ ἀκόλουθον πρόγραμμα:

Α') Ἀγῶνα ὀργανωτικόν, πολεμικόν καὶ ἐπαναστατικόν γιὰ νὰ ἐνωθεῖ ἡ φυλὴ σ' ἕνα κράτος Ἑλληνικὸν ἄλλο ἀπὸ τὸ τωρινόν μικρὸ καὶ πρόσκαιρον κράτος ποῦ εἶναι χάρβαλο.

Β') Νὰ ὑποστηρίξῃ παντοῦ, σ' ὅλους τοὺς Ἑλληνικοὺς τόπους, πρὸ πάντων ἑμῶς μέσα στὸ Ἑλλαδικὸν κράτος ὅπου καταπατεῖται, τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν.

Γ') Νὰ μιλά καὶ νὰ γράφῃ τὴ γλῶσσά τῆς μάνας τοῦ καὶ μόνον αὕτη νὰ ἔχει ἐθνικὴν τοὺ γλῶσσα, καὶ νὰ ἀναγκάσῃ καὶ τοὺς δασκάλους μ' αὕτη νὰ μαθαίνουν τὰ παιδιὰ γράμματα.

Ὁ ἔθνος μαργωμένο, ποῦ εἶναι ἡ περηφάνειά σου; Μὴν ἔχεις πεποῖθησιν σὲ κανένα, μήτε στοὺς Μεγάλους ξένους τῆς γῆς, μήτε στοὺς Μεγάλους προγόνους σου, παρὰ μόνον στὸν ἑαυτὸν σου. Ἀπὸ κανένα μὴν περιμένεις τίποτε, παρὰ μόνον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου.

Ρώμη, 7 τοῦ Σεπτεμβρίου 1909.